

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽĪSTAMI

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

TEISMŲ SISTEMA

2020 m. birželio 22 d.

Nr. VAE-5

Valstybės kontrolės – aukščiausiosios valstybinio audito institucijos – pagrindinė funkcija – prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomi ir naudojami valstybės finansai ir kitas turtas bei kaip vykdomas valstybės biudžetas. Aukščiausioji audito institucija, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, siekia didinti viešojo sektoriaus efektyvumą ir jo kuriamą naudą visuomenei, o savo darbui keldama aukščiausius kokybės reikalavimus – būti pavyzdžiu visam viešajam sektoriui.

Auditą atliko: Lina Nalivaikienė (grupės vadovė), Aurelija Palikšaitė, Gabija Navickaitė, Vilija Kontautė, Tadas Karanauskas, Vyrmandas Jašmontas.

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Prezidentūrai, Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui, Teisės ir teisėtvarkos komitetui, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, Teisėjų tarybai, Nacionalinei teismų administracijai.

TURINYS

PAGRINDINIAI FAKTAI	4
SANTRAUKA	5
ĮŽANGA	11
AUDITO REZULTATAI	13
1. AR KRYPTINGAI IR NUOSEKLIAI ORGANIZUOJAMAS TEISMŲ SISTEMOS VEIKSMINGUMO DIDINIMAS	13
1.1. Lietuva neturi teismų sistemos tobulinimo vizijos	13
1.2. Per 12 metų neišgrynintos teismų funkcijos	15
1.3. Teismų veiksmingumo rodikliai negerėja	17
2. AR SUDARYTOS SĄLYGOS SUFORMUOTI TEISĖJŲ IR JŲ KOMANDŲ KORPUSĄ, KURIS UŽTIKRINTŲ EFEKTYVŲ BYLŲ NAGRINĖJIMĄ	21
2.1. Nepagrįstas teisėjų poreikis	22
2.2. Ilgas teisėjų atrankos procesas	25
2.3. Ribotos teisėjų specializacijos galimybės	27
2.4. Teisėjų komandoms suformuoti trūksta teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių	30
3. AR TEISMŲ INFRASTRUKTŪRA PAKANKAMA SAUGIAI APLINKAI UŽTIKRINTI IR TEISMO POSĖDŽIAMS ORGANIZUOTI	34
3.1. Ne visuose teismuose galima užtikrinti pakankamai saugią aplinką proceso dalyviams	35
3.2. Ne visuose teismuose esantis teismo posėdžių salių skaičius atitinka Teisėjų tarybos patvirtintus reikalavimus	37
3.3. Teismams trūksta vaizdo konferencinės įrangos	39
REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS	42
PRIEDAI	47
1 priedas. Audito apimtis ir metodai	47
2 priedas. Pokyčių rodiklių duomenys	52
3 priedas. Santrumpos ir sąvokos	54
4 priedas. Atsilaisvinsiu teisėjų pareigybių, į kurias teisėjai paskirti per atitinkamą laikotarpį, skaičius	55

PAGRINDINIAI FAKTAI

22

Bendrosios kompetencijos ir specializuotieji teismai.

12

Apylinkės teismų, kuriuos sudaro 48 rūmai.

214 tūkst.

Gauta bylų 2019 metais.

787

Teisėjų skaičius 2019 metais.

~3,5 tūkst.

Darbuotojų teismų sistemoje 2019 metais (įskaitant teisėjus).

12 metų

Nuo 2008 metų nepriimti sprendimai dėl teismams nebūdingų funkcijų perdavimo.

30 proc.

Teisėjų apylinkių teismuose nesispecializuoja nagrinėdami bylas.

1,4 karto

Skiriasi teisėjų darbo krūviai apylinkės teismuose 2019 metais.

1 902

Pakeisti ar panaikinti sprendimai civilinėse bylose 2019 metais (1,8 proc. daugiau nei 2017 metais).

4,4 proc.

Pailgėjo civilinių bylų vidutinė nagrinėjimo trukmė apylinkės teismuose 2019 metais, lyginant su 2017 metais.

15 proc.

Teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių trūko 2019 metų pabaigoje.

67 ir 24 proc.

Apylinkės teismo rūmuose nėra įrengtų liudytojams ir (ar) nukentėjusiesiems pritaiktų patalpų ir nepilnamečių apklausos kambarių.

78 proc.

Apylinkės teismo rūmų neįdiegta vaizdo konferencinė įranga.

SANTRAUKA

Audito svarba

Lietuvos teismai pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją yra vienintelė institucija, vykdanči teisingumą šalyje. Teisė į teisingumą priskiriama svarbiausioms žmogaus teisėms ir yra vienas būtinausių pilietinės visuomenės ramsčių¹.

Kiekvienas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Pagrindinė teismų užduotis – išspręsti teisinius ginčus ir užtikrinti, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas.

Kiekvienas besikreipiantis į teismą asmuo tikisi greito ir teisingo sprendimo. Patenkinti lūkesčius gali tik veiksmingai veikianti teismų sistema.

Lietuvoje veikia 22 bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai. Teismų sistemoje dirba 3 439 darbuotojai, iš jų – 750 teisėjų. Kasmet pirmosios instancijos teismai gauna daugiau kaip 200 tūkst. naujų bylų. Apie 75 proc. gaunamų bylų – civilinės bylos, todėl daugiau dėmesio skyrėme šios kategorijos bylų nagrinėjimo procesui.

Siekdami įvertinti, ar sukurtos prielaidos efektyviai nagrinėti bylas, atlikome teismų sistemos auditą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar teismų sistema užtikrina efektyvų bylų nagrinėjimą.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar tinkamai organizuojamas teismų sistemos veiksmingumo didinimas;
- ar suformuoti žmogiškieji išteklių, reikalingi operatyviai nagrinėti bylas;
- ar užtikrinama reikalinga infrastruktūra teismų funkcijoms vykdyti.

Šio audito metu nevertinome:

- teismų priimtų sprendimų pagrįstumo, nes teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi nuo jokių kitų valstybės valdžios ir valdymo institucijų, pareigūnų, politinių partijų, organizacijų ir kitų asmenų. Teismų priimtus sprendimus gali peržiūrėti tik aukštesnės instancijos teismas ir tik įstatymų nustatyta tvarka;

¹ Europos veiksmingo teisingumo komisijos patvirtintos Teismų sistemos žemėlapių sudarymo rekomendacijos, 1.1 p. Prieiga per internetą: https://rm.coe.int/europos-veiksmingo-teisingumo-komisija-cepej-teismu-sistemos-zemelapiu/16807482f4#_Toc361125902.

- kaip teismuose valdoma korupcijos rizika, nes Specialiųjų tyrimų tarnyba 2019 metais atliko korupcijos pasireiškimo galimybės, paskirstant gautas bylas ir sudarant teisėjų kolegijas, rizikos analizę ir pateikė siūlymus, kaip suvaldyti korupcijos riziką².

Audituojamieji subjektai:

- Teisingumo ministerija, kuriai pavesta formuoti valstybės politiką nacionalinės teisinės sistemos plėtros srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą;
- Nacionalinė teismų administracija, kuri padeda teismų savivaldos institucijoms įgyvendinti pavestas funkcijas, užtikrinti teismų ir teismų savivaldos institucijų administracinę ir organizacinę veiklą, siekia, kad Lietuvos teismų sistemos institucijos veiktų efektyviai.

Informaciją taip pat rinkome iš apylinkių, apygardų teismų, apygardų administracinių teismų, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo. Audito metu bendravome su Teisėjų tarybos, Generalinės prokuratūros, Policijos departamento, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto, Advokatūros atstovais. Atlikome audito procedūras Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismuose.

Audituojamas laikotarpis: 2017–2019 metai. Siekiant įvertinti įvykusius pokyčius teismų sistemoje, kai kuriais atvejais buvo naudoti ir ankstesnių bei vėlesnių laikotarpių duomenys.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 1 priede „Audito apimtis ir metodai“ (47 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Valstybė turėtų užtikrinti teisinių ir organizacinių prielaidų sukūrimą teisingumui vykdyti. Audito rezultatai rodo, kad teismų sistemoje sudarytos ne visos reikiamos sąlygos, kad būtų užtikrintas efektyvus bylų nagrinėjimas, t. y. kad bylos būtų išnagrinėtos per kuo trumpiausią laiką, nepakenkiant priimamų sprendimų kokybei.

1. Būtina priimti sprendimus, siekiant kryptingiau organizuoti teismų sistemos veiksmingumo didinimą

Teismų sistemos stabilumas yra svarbus ir aktualus visai visuomenei, nes nepastovumas ir netikrumas šioje sistemoje gali sukelti neigiamų padarinių teisingumo vykdymo kokybei. Pertvarkos, didinant teismų sistemos veiksmingumą, turėtų būti daromos tik tada, jeigu jos yra neišvengiamos, gerai apgalvotos ir pagrįstos ekonominiais ir kokybiniais kriterijais³.

Priimant sprendimus dėl pokyčių teismų sistemoje dalyvauja ir savo valią išreiškia Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Teisėjų taryba. Bendros

² Prieiga per internetą: <https://stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act798>.

³ Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkų 2016 metų mokslo studija „Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos“.

vizijos turėjimas palengvintų teismų sistemos tobulinimo planavimą ir pagrįstų sprendimų priėmimą. Lietuvoje nėra teismų sistemos tobulinimo vizijos, nenustatyti veiksmingumo didinimo prioritetinės kryptys, tikslai, uždaviniai ir galutinis laukiamas rezultatas. 2013–2018 metais buvo atliktos dvi teismų sistemos pertvarkos, kuriomis buvo siekiama sudaryti geresnes bylų nagrinėjimo sąlygas. Pertvarkos apėmė tik dalį teismų sistemos – apylinkių bei apygardų administracinius teismus – ir buvo orientuotos daugiau į teismų struktūrinius pokyčius. 2020 metais Teisėjų taryba priėmė sprendimą dėl apylinkės teismų, kurie jau buvo reorganizuoti 2018 metais, struktūros pokyčių. Neturint vizijos, kokia Lietuvoje turėtų būti teismų sistema, vykdomi pokyčiai ne visuomet buvo nuoseklūs, todėl:

- nors 2019 metais, lyginant su 2017 metais, teismuose 14 proc. mažėjo nagrinėjamų bylų skaičius bei teisėjų vidutiniai darbo krūviai, tačiau civilinių bylų nagrinėjimo vidutinė trukmė apylinkių teismuose pailgėjo 4,4 proc. ir sudarė 95 dienas ginčo teisenos bylose. Pagal vidutinę civilinių bylų nagrinėjimo trukmę Lietuva, kaip greičiausiai nagrinėjanti civilines bylas, ES užėmė 1-ą vietą. Tačiau yra sudėtingų bylų, kurių nagrinėjimo trukmė labai skiriasi nuo vidutinės trukmės: 2019 metų pabaigoje pirmosios instancijos teismuose buvo 4 003 bylos, kurios nagrinėjamos ilgiau kaip metus, iš jų – 247 civilinės bylos, kurių nagrinėjimas užsitęsė ilgiau kaip 5 metus. Apylinkės teismo sprendimą apskundus apygardos teismui, proceso šalims galutinio teismo sprendimo civilinėse bylose teko laukti 62 dienomis ilgiau nei 2017 metais, o apygardos teismo sprendimą apskundus Lietuvos apeliaciniam teismui – 26 dienomis ilgiau. Didėjo ir pakeistų ar panaikintų teismo sprendimų skaičius: civilinėse bylose 2019 metais pakeista ar panaikinta 37 proc. (1 902) apskųstų sprendimų, t. y. 1,8 proc. (104) sprendimų daugiau nei 2017 metais;
- per 12 metų nesutarata, kokios funkcijos turėtų būti priskirtinos tik teismui, kaip išimtinai teisingumą vykdančiai institucijai. Trijose Lietuvos Respublikos Vyriausybės programose buvo numatyti uždaviniai dėl teismams nebūdingų funkcijų perdavimo kitoms institucijoms, bet šie uždaviniai nebuvo įgyvendinti. Teisėjų taryba, vykdomoji teismų savivaldos institucija, 2014 metais teikė siūlymus Teisingumo ministerijai, kokios teisės aktuose įtvirtintos teismų funkcijos galėtų būti laikomos nebūdingomis teismams. Teisingumo ministerija 2016 metais Seime užregistravo Civilinio kodekso ir Civilinio proceso kodekso pakeitimų projektą, kuriais buvo siūloma atsisakyti dalies Teisėjų tarybos kaip nebūdingų teismams nurodytų funkcijų. Šis projektas 2018 metais svarstytas Seime, tačiau jam nepritarta. Jei kitoms institucijoms būtų perduotos nors dvi siūlytos kaip teismams nebūdingos funkcijos (dėl santuokos nutraukimo bendru sutarimu ir dėl teismo leidimų nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti, jeigu sutuoktiniai (pareiškėjai) turi nepilnamečių vaikų), teismuose gaunamų bylų skaičius sumažėtų apie 13 proc. (20 tūkst. bylų) (1 skyrius).

2. Tobulintinas teisėjų korpuso ir jų komandos formavimas

- Lietuva tarp ES šalių yra 8-oje vietoje pagal didžiausią 100 tūkst. gyventojų tenkančių teisėjų skaičių (27 teisėjai), Latvija yra 12-oje vietoje (25 teisėjai), Estija – 17-oje vietoje (17 teisėjų)⁴. Teisėjų skaičius Lietuvoje – 787 teisėjai – buvo nustatytas 2007 metais. Audituojamu laikotarpiu kasmet apie 7 proc. mažėjo gautų bylų skaičius, o bendras šalies teisėjų skaičius nekito. Vidutinis teisėjų darbo krūvis apylinkės teismuose skiriasi 1,4 karto, apygardos teismuose – 1,26 karto. Orientacinės teisėjų darbo krūvio

⁴ CEPEJ EU Justice Scoreboard, 2019 m. (2017 m. duomenys).

normos ar kiti kriterijai, kurie leistų objektyviai įvertinti teisėjų poreikį teismuose, nenustatyti. Neįvertinus teisėjų poreikio, nėra galimybės nustatyti optimalaus teisėjų skaičiaus ir užtikrinti tinkamo jų paskirstymo teismuose (2.1 poskyris).

- Kasmėt didėja neužimtų teisėjų pareigybių skaičius – per 2017–2019 metus laisvų teisėjų pareigybių dalis padidėjo nuo 2,3 iki 4,7 procento. Per audituojamą laikotarpį į atsilaisvinusias teisėjų pareigybes paskirti 168 teisėjai, iš jų vidutiniškai apie 34 proc. naujų teisėjų paskyrimas į pareigas truko ilgiau negu 6 mėn. nuo teisėjo pareigybės atsilaisvinimo. Ilgiausiai užtrunka atrankos proceso etapas nuo pretendentų į teisėjus sąrašų sudarymo iki teisėjų atrankos komisijos posėdžių pradžios: 57 proc. atvejų teisėjų atrankos procesas truko ilgiau negu 7 mėnesius, o iš jų 3 atvejais – iki 15 mėnesių. Dėl neužimtų teisėjų pareigybių didėja kitų teisėjų darbo krūviai, tuo pačiu ir bylų nagrinėjimo trukmė. Net vieno teisėjo trūkumas ypač didelę įtaką turi mažos sudėties (3–5 teisėjų) apylinkių teismų rūmų, kurių Lietuvoje yra 57 proc., darbui, todėl svarbu kuo operatyviau paskirti naują teisėją (2.2 poskyris).
- 30 proc. (138 iš 464) apylinkių teismų dirbančių teisėjų nesispecializuoja nagrinėdami bylas. Dėl šios priežasties daugiau negu pusei šalies teritorijos paslaugas teikiančiuose apylinkės teismo rūmuose (28 iš 49) tam pačiam teisėjui tenka nagrinėti ir civilines, ir baudžiamąsias, ir (ar) administracinių nusižengimų bylas. Specializacijos galimybes apylinkės teismuose riboja tai, kad 57 proc. apylinkių teismų rūmų yra 5 ir mažiau teisėjų. Nustačius specializaciją tokiuose teismuose nebūtų galimybės užtikrinti, kad atitinkamos kategorijos bylos nebūtų skiriamos nagrinėti iš anksto žinomam teisėjui. Teismuose, kuriuose yra ribotos sąlygos teisėjams specializuotis, neišnaudojama specializacijos teikiama nauda operatyviau nagrinėti bylas, formuoti vienodą teismų praktiką ir didinti sprendimų stabilumą: teismuose, kuriuose specializacija nenustatyta, panaikintų ir į pirmąją instanciją iš naujo nagrinėti grąžintų civilinių bylų dalis 2018–2019 metais buvo ~15,5 proc. didesnė negu teismuose, kuriuose specializacija nustatyta (2.3 poskyris).
- Teisėjo komandą sudaro teisėjo padėjėjas ir teismo posėdžių sekretorius⁵. Visos sudėties teisėjų komandoms sudaryti 2019-12-31 trūko 102 (15 proc.) teisėjų padėjėjų ir 104 (15 proc.) teismo posėdžių sekretorių. Dėl teisėjų padėjėjų trūkumo didėja teisėjų darbo krūvis, o be teismo posėdžių sekretorių negali vykti žodinis bylos nagrinėjimas. Teismų sistemoje 2019 metais dirbo beveik 3,5 tūkst. darbuotojų. Vykdam teismų pertvarkas buvo planuota optimizuoti ir vidaus administravimo funkcijas, o sutaupytus išteklius panaudoti teisėjų komandai stiprinti. Tačiau po pertvarkos bendras vidaus administravimo funkcijas atliekančio personalo pareigybių skaičius iš esmės liko nepakitęs (2.4 poskyris).

3. Teismų infrastruktūros plėtra sudarytų prielaidas užtikrinti saugią aplinką proceso dalyviams ir operatyviau organizuoti teismo posėdžius

- Kiekviename teisme (teismo rūmuose) turėtų būti sudarytos sąlygos apsaugoti pažeidžiamiausių proceso dalyvių interesus ir užtikrinti jų emocinį saugumą. Žodinio proceso bylos turi būti nagrinėjamos tam pritaikytose teismo posėdžių salėse. Kad būtų užtikrintas sklandus teismo posėdžių organizavimas, Teisėjų taryba nustatė teismo posėdžio salių skaičiui keliamus reikalavimus rekonstruojamuose ir naujuose

⁵ Kiekvienam teisėjui turėtų būti paskirtas vienas teisėjo padėjėjas ir vienas teismo posėdžių sekretorius.

teismų pastatuose⁶. Kaip užtikrinti tokių patalpų įrengimą dabartiniuose teismų pastatuose, sprendimai nėra priimti. Apylinkės teismų patalpų plotą sudaro 83,8 tūkst. kv. m., jų išlaikymui kasmet skiriama apie 915,1 tūkst. Eur. Įvertinus teismų valdomas patalpas nustatyta, kad vieniems teismams trūksta patalpų įrengti teismo posėdžių sales bei patalpas pažeidžiamiausiems proceso dalyviams, kitų teismų turimos patalpos yra per didelės pavestoms funkcijoms vykdyti. Todėl:

- 33 iš 49 (67 proc.) apylinkės teismo rūmų bei 3 iš 5 apygardos teismų neturi įrengtų patalpų liudytojams ir (ar) nukentėjusiesiems, o nepilnamečių apklausoms pritaikytų patalpų neturi 12 iš 49 (24 proc.) apylinkės teismo rūmų bei 2 iš 5 apygardos teismų. Neturint tokių patalpų, teismams sudėtingiau užtikrinti tinkamą minėtų proceso dalyvių apsaugą (3.1 poskyris);
- Įvertinę posėdžių salių skaičių teismuose (teismo rūmuose), nustatėme, kad: 7 iš 49 apylinkės teismo rūmų ir 2 iš 5 apygardos teismų nepakanka teismo posėdžių salių byloms nagrinėti (3.2 poskyris).
- Vaizdo konferencijų įranga suteikia galimybes teismams nuotoliniu būdu apklausti liudytojus, nukentėjusiuosius, sulaikytuosius ir kitus proceso dalyvius, kurie negali atvykti į teismo posėdžius. Nustatyta, kad 38 iš 49 apylinkės teismo rūmų (78 proc.) neturi vaizdo konferencijų įrangos. Teismų ir policijos įstaigų turima vaizdo konferencijų įranga nesuderinta tarpusavyje, todėl nėra galimybės teismams apklausti nuotoliniu būdu policijos areštinišė sulaikytų asmenų ir policija privalo juos konvojuoti į teismą. 2019 metais policijos pareigūnai iš policijos areštinių į teismus konvojavo 10 176 (2018 metais – 10 628) asmenis, atlikdami 7 341 (2018 metais – 8 142) teisminį konvojų (3.3 poskyris).

Rekomendacijos

Teisėjų tarybai ir Teisingumo ministerijai

1. Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas vykdyti teisingumą ir užtikrinti nuoseklų teismų sistemos tobulinimą, atsisakant teismams nebūdingų funkcijų ir sudarant sąlygas teisėjų specializacijai, numatyti ilgalaikes teismų sistemos tobulinimo prioritetines kryptis, tikslus, uždavinius ir laukiamą rezultatą (1-asis ir 2-asis pagrindinis audito rezultatas).

Teisėjų tarybai

2. Siekiant suformuoti tinkamus žmogiškuosius išteklius, kad būtų galima efektyviai nagrinėti bylas ir sudaryti reikiamas sąlygas pažeidžiamiausių proceso dalyvių saugumui užtikrinti ir teismo posėdžiams organizuoti:
 - 2.1. įvertinti teismų sistemai pavestoms funkcijoms įgyvendinti reikalingą žmogiškųjų išteklių poreikį ir priimti sprendimus dėl optimalaus teisėjų skaičiaus nustatymo ir operatyvesnio teisėjų korpuso ir jų komandos suformavimo (2-asis pagrindinis audito rezultatas);

⁶ Teisėjų tarybos 2015-01-30 nutarimu Nr.13P-16-(7.1.2) patvirtintas Pavyzdinių pagrindinių teismų pastatų ir patalpų projektavimo ir įrengimo reikalavimų aprašas.

- 2.2. įvertinti teismams ir jų rūmams reikalingų patalpų poreikį ir priimti sprendimus dėl jų valdomo turto, užtikrinant, kad būtų įrengtos patalpos, būtinos pažeidžiamiausių proceso dalyvių saugumui užtikrinti, ir teismo posėdžių salės, būtinos žodinio proceso byloms nagrinėti (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).

Nacionalinei teismų administracijai:

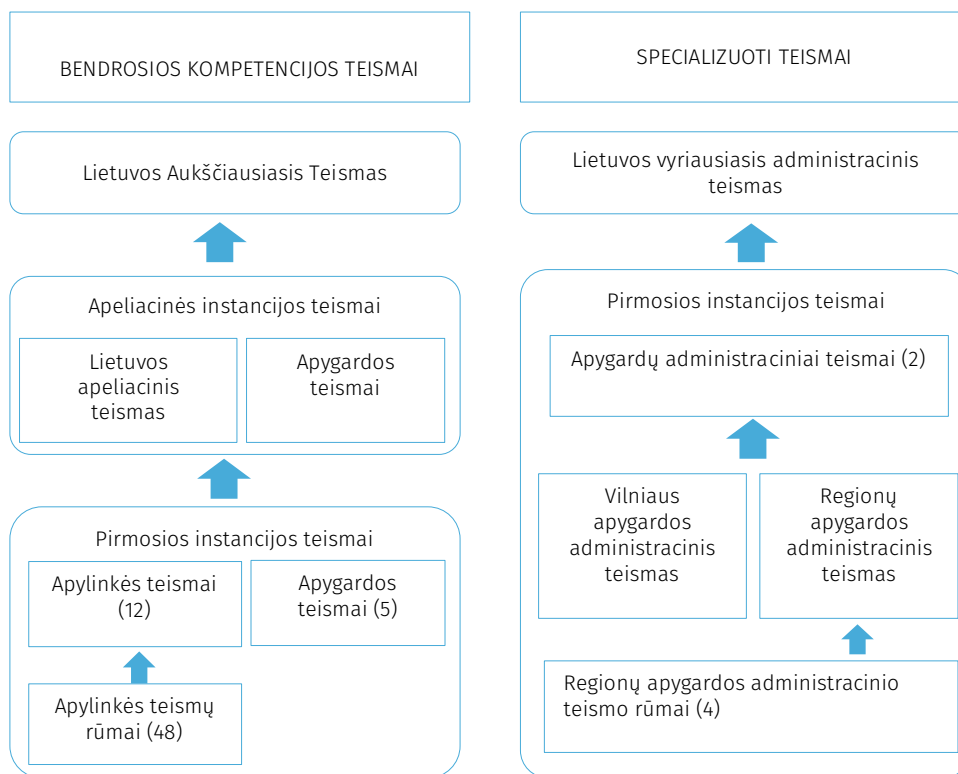
3. Siekiant užtikrinti efektyvų bylų nagrinėjimą, sudaryti visiems teismams reikiamas sąlygas nuotoliniu būdu organizuoti teismo posėdžius (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (42 psl.).

ĮŽANGA

Teismas – tai įstatymų nustatyta tvarka įsteigta institucija, kuri vykdo teisingumą. Lietuvos Respublikos teismų sistemą sudaro bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai.

1 pav. Teismų sistema

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Bendrosios kompetencijos teismai:

- Apylinkių teismai yra pirmosios instancijos teismai, nagrinėjantys civilines, baudžiamąsias bylas ir administracinių nusižengimų bylas. Apygardos teismai yra ir pirmosios instancijos teismai, kurie nagrinėja baudžiamąsias ir civilines bylas, įstatymo priskirtas jų kompetencijai, ir apeliacinė instancija apylinkių teismų nuosprendžiams, sprendimams ir nutartims priimti.
- Lietuvos apeliacinis teismas – apeliacinė instancija, nagrinėjanti bylas, kurias kaip pirmosios instancijos teismai išnagrinėjo apygardų teismai. Taip pat nagrinėja prašymus dėl užsienio valstybių ir tarptautinių teismų bei arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo Lietuvoje, atlieka kitas šio teismo kompetencijai įstatymų priskirtas funkcijas.
- Lietuvos Aukščiausiasis Teismas – kasacinė instancija įsiteisėjusiems bendrosios kompetencijos teismų nuosprendžiams, sprendimams, nutartims ir nutarimams priimti.

Specializuoti teismai:

- Apygardos administraciniai teismai įsteigti skundams (prašymams) dėl viešojo ir vidinio administravimo subjektų priimtų administracinių aktų bei veiksmų ar neveikimo (pareigų nevykdymo) nagrinėti.
- Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas – pirmoji ir galutinė instancija, nagrinėjanti administracines bylas, įstatymų priskirtas jo kompetencijai, bei apeliacinė instancija, nagrinėjanti bylas, kurias kaip pirmosios instancijos teismai išnagrinėjo administraciniai teismai.

Valstybės politiką nacionalinės teisinės sistemos plėtros srityje pavesta⁷ formuoti Teisingumo ministerijai. Gerinti teismų sistemos veiksmingumą Teisingumo ministerija gali per teisėkūros iniciatyvas. Formuojant teismų sistemos politiką, taip pat dalyvauja Teisėjų taryba, kuri yra vykdomoji teismų savivaldos institucija, užtikrinanti teismų ir teisėjų nepriklausomumą. Nacionalinei teismų administracijai pavesta aptarnauti teismų savivaldos institucijas, siekiant užtikrinti Lietuvos Respublikos teismų sistemos, jos valdymo ir darbo organizavimo efektyvumą, teisėjų ir teismų savivaldos nepriklausomumą.

Europos Sąjunga nuo 2013 metų ragina valstybes nares didinti savo teisingumo sistemų nepriklausomumą, gerinti jų kokybę ir didinti veiksmingumą⁸. Lietuvoje siekiant efektyviau ir operatyviau vykdyti teisingumą, nuo 2013 metų įvyko dvi teismų pertvarkos, kuriomis siekta didinti bylų nagrinėjimo operatyvumą, suvienodinti teisėjų darbo krūvį ir plėsti teisėjų specializacijos galimybes.

2013-01-01 įvyko pirma teismų pertvarka, kurią vykdant buvo reorganizuoti 8 apylinkių teismai, sujungiant juos į 3 apylinkių teismus (keturi Vilniaus miesto apylinkės teismai tapo vienu Vilniaus m. apylinkės teismu, taip pat sujungti Kaune ir Šiauliuose veikiantys miesto ir rajono apylinkių teismai)⁹.

2018 metais įvykus antrai teismų pertvarkai, reorganizuoti apylinkių teismai ir apygardų administraciniai teismai. Pertvarką įgyvendinus vietoj 49 apylinkių teismų liko 12 apylinkės teismų su 48 teismo rūmais. Vietoj 5 apygardų administracinių teismų veikia 2 apygardų administraciniai teismai su 4 teismo rūmais¹⁰. Po 2018 metais įvykusios teismų pertvarkos sukūrus teritorinius padalinius – teismo rūmus, sumažėjo asignavimų valdytojų.

2019 metais teismams valstybės biudžeto įstatymu buvo skirta 81 187 tūkst. Eur. Lyginant su 2017 metais, teismų biudžetas padidėjo apie 15 proc. (2017 metais – 68 727 tūkst. Eur).

⁷ Vyriausybės 1998-07-09 nutarimas Nr. 851 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatų patvirtinimo“.

⁸ 2018 metų ES teisingumo rezultatų suvestinė.

⁹ Apylinkės teismų reorganizavimo įstatymas, 2012-09-11 Nr. XI-2208, 2 str.

¹⁰ Teismų reorganizavimo įstatymas, 2016-06-23 Nr. XII-2474.

AUDITO REZULTATAI

1. AR KRYPTINGAI IR NUOSEKLIAI ORGANIZUOJAMAS TEISMŲ SISTEMOS VEIKSMINGUMO DIDINIMAS

1. ES nuo 2013 m. ragina valstybes nares didinti savo teisingumo sistemų veiksmingumą. Europos veiksmingo teisingumo komisija (CEPEJ) Teismų sistemos (TS) žemėlapių sudarymo rekomendacijose nurodo¹¹, kad, peržiūrint arba sudarant teismų sistemos žemėlapius, labai svarbu turėti reikiamus duomenis ir informaciją. Ypač svarbu, kad būtų kiekybinė ir, jei įmanoma, kokybinė informacija apie teisingumo poreikius, civilinių bylų rūšis ir apie nusikaltimų, dėl kurių išskeltos baudžiamosios bylos, rūšis. Prieš nustatydami tikslus, o ypač kriterijus, pradėdami reformą, jos vykdytojai pirmiausiai turėtų atskirame dokumente apibūdinti numatomą teismų sistemos reformą ir apibrėžti konkrečius tikslus, kokie yra galutiniai pageidaujami pamatuojami rezultatai, kuriuos teismų sistema turėtų pasiekti įgyvendinusi reformą¹².
2. Vertindami, ar kryptingai ir nuosekliai Lietuvoje organizuojamas teismų sistemos veiksmingumo didinimas, laikėmės nuostatos, kad jis organizuojamas kryptingai ir nuosekliai, kai:
 - patvirtinta Lietuvos teismų tobulinimo vizija¹³, kurioje nustatyti teismų ilgalaikiai tikslai, uždaviniai, priemonės ir laukiamas rezultatas¹⁴;
 - teismams nebūdingos funkcijos perduotos kitoms institucijoms¹⁵.

1.1. Lietuva neturi teismų sistemos tobulinimo vizijos

3. Teismų sistemos stabilumas yra svarbus ir aktualus visai visuomenei, nes nestabilumas ir netikrumas šioje sistemoje gali sukelti neigiamų padarinių teisingumo vykdymo kokybei. Todėl pertvarkos, didinant teismų sistemos veiksmingumą, turėtų būti daromos tik tada, jeigu jos yra neišvengiamos, gerai apgalvotos ir pagrįstos ekonominiais ir kokybės kriterijais¹⁶.
4. Lietuva neturi teismų sistemos tobulinimo ilgalaikės vizijos. Taigi, nenustatytos veiksmingumo didinimo prioritetinės kryptis, tikslai ir galutinis laukiamas rezultatas. Siekiant didinti teismų sistemos veiksmingumą, 2013–2018 m. buvo įvykdytos dvi teismų sistemos pertvarkos, tačiau jas planuojant nebuvo tinkamai įvertintas reformų poveikis, t.

¹¹ Europos veiksmingo teisingumo komisijos Teismų sistemos žemėlapių sudarymo rekomendacijos, 2.1 p. Prieiga per internetą: https://rm.coe.int/europos-veiksmingo-teisingumo-komisija-cepej-teismu-sistemas-zemelapiu/16807482f4.#_Toc361125902.

¹² Ten pat, 3.3 p. Prieiga per internetą: https://rm.coe.int/europos-veiksmingo-teisingumo-komisija-cepej-teismu-sistemas-zemelapiu/16807482f4.#_Toc361125902.

¹³ Ten pat, 2.1 p. Prieiga per internetą: https://rm.coe.int/europos-veiksmingo-teisingumo-komisija-cepej-teismu-sistemas-zemelapiu/16807482f4.#_Toc361125902.

¹⁴ Vyriausybės 2002-06-06 nutarimu Nr. 827 patvirtinta Strateginio planavimo metodika, 9 ir 9¹ p.

¹⁵ XVII Vyriausybės programa, 224.6 p.

¹⁶ Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkų 2016 m. mokslo studija „Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos“.

- y. kaip planuojamos priemonės padidins visos teismų sistemos veiksmingumą. Pertvarkos apėmė tik dalį teismų sistemos – apylinkių bei apygardų administracinius teismus – ir buvo orientuotos daugiau į teismų struktūrinius pokyčius.
5. 2013-01-01 įvyko pirma teismų pertvarka. Aštuoni apylinkės teismai sujungti į tris apylinkės teismus:
 - keturi Vilniaus miesto apylinkės teismai tapo vienu Vilniaus m. apylinkės teismu;
 - Kauno m. ir Kauno rajono apylinkės teismai sujungti į Kauno apylinkės teismą;
 - Šiaulių m. ir Šiaulių rajono apylinkės teismai sujungti į Šiaulių apylinkės teismą.
 6. 2018-01-01 įvyko antra teismų pertvarka. Reorganizuoti apylinkių teismai ir apygardų administraciniai teismai:
 - 49 apylinkių teismai sujungti į 12 apylinkės teismų su 48 teismo rūmais;
 - 5 apygardų administraciniai teismai sujungti į 2 apygardų administracinius teismus su 4 teismo rūmais.
 7. Vykdytų pertvarkų tikslams pasiekti nebuvo nustatyti konkretūs ir pamatuojami uždaviniai¹⁷, nenurodytas laukiamas rezultatas. Pavyzdžiui, numatytas uždavinys didinti bylų nagrinėjimo operatyvumą, suvienodinant teisėjų ir teismų darbuotojų darbo krūvį bei sąlygas, tačiau nebuvo nustatyti siektini darbo krūvio suvienodinimo ir operatyvesnio bylų nagrinėjimo rodikliai, todėl kiek siekiama suvienodinti atskirų teismo rūmų teisėjų vidutinį darbo krūvį ir kiek sutrumpinti bylų nagrinėjimo trukmę nenumatyta.
 8. Įgyvendinant 2018 metų teismų reformą, buvo numatyta:
 - sumažinti asignavimų valdytojų skaičių, teisėjus skirti į apylinkių teismus¹⁸. Po pertvarkos asignavimų valdytojų skaičius sumažėjo nuo 62 iki 22, tačiau uždavinys teisėjus skirti į apylinkių teismus, o ne į teismo rūmus, nebuvo įgyvendintas;
 - plėsti teisėjų specializacijos galimybes, didinant viename teisme dirbančių teisėjų skaičių, tačiau apylinkių teismų teisėjams galimybės specializuotis išliko ribotos (plačiau – 2.3 poskyryje);
 - suvienodinti skirtingus teismo padalinių (teismo rūmų) teisėjų darbo krūvius¹⁹, tačiau apylinkės teismo rūmų teisėjų darbo krūviai nebuvo suvienodinti (plačiau – 2.1 poskyryje).
 9. Neturint vizijos, kokia Lietuvoje turėtų būti teismų sistema, neiškūs tolesni veiksmai ir sprendimai. Teisėjų tarybos 2020-01-31 protokoliniu nutarimu priimti nauji sprendimai dėl apylinkės teismų, kurie jau buvo reorganizuoti 2018 m., struktūros pokyčių. Planuojama optimizuoti Alytaus ir Plungės apylinkių teismus, panaikinant Lazdijų ir Skuodo rūmus.
 10. Priimant sprendimus dėl teismų sistemos pertvarkos dalyvauja ir savo valią išreiškia Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Teisėjų taryba. Todėl bendras vizijos turėjimas palengvintų pagrįstų sprendimų priėmimą.

¹⁷ Apylinkės teismų reorganizavimo įstatymo (2012-09-11 Nr. XI-2208) aiškinamasis raštas ir Teismų reorganizavimo įstatymo (2016-06-23 Nr. XII-2474) aiškinamasis raštas.

¹⁸ Teismų reformos koncepcija, kuriai 2013-05-08 pritarė Teisėjų taryba.

¹⁹ Ten pat.

11. Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija. Įgyvendinant bendruosius valstybės uždavinius ir funkcijas, valstybės institucijų veikla grindžiama jų bendradarbiavimu, todėl jų tarpusavio sąveika apibūdinama kaip tarpfunkcinė partnerystė. Lietuvos teismų sistemos tobulinimo vizijos parengimas turėtų būti bendras visų valstybės valdžių siekis, nes jos neturint, priimami nesuderinti sprendimai, neturima bendro požiūrio kaip turėtų keistis teismų sistema.

1.2. Per 12 metų neišgrynintos teismų funkcijos

12. Lietuva yra antroje vietoje ES pagal teisėjams tenkantį didžiausią darbo krūvį nagrinėjant civilines bylas. Teismai nagrinėja skirtingo pobūdžio bylas: vienose bylose sprendžiami ginčai tarp šalių, kitose – tvirtinami faktai, išduodami leidimai.
13. Nuo 2008 metų planuojama identifikuoti teismams nebūdingas funkcijas ir perduoti jas kitoms institucijoms, tačiau įstatymai, reglamentuojantys teismų funkcijas, iki šiol nepakeisti. Trijose Lietuvos Respublikos Vyriausybės programose²⁰ buvo nustatyti uždaviniai perduoti teismams nebūdingas funkcijas kitoms institucijoms, bet šie uždaviniai nebuvo įgyvendinti.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje²¹ nustatytas uždavinys visas teismams nebūdingas funkcijas, tiesiogiai nesusijusias su teisingumo vykdymu, perduoti kitoms valstybės institucijoms arba valstybės perduotąsias funkcijas atliekantiems notarams bei antstoliams. Tačiau šios programos priemonių įgyvendinimo plane²² priemonių minėtam uždaviniui įgyvendinti nenumatyta, nenustatyti įgyvendinimo terminai ir nepaskirta atsakinga institucija.
15. Teisingumo ministerijos, kaip valstybės politiką nacionalinės teisinės sistemos plėtros valdymo srityje formuojančios institucijos, 2017–2019 m., 2018–2020 m. ir 2019–2021 m. strateginiuose veiklos planuose²³ nėra numatyta priemonių, kurios įgyvendintų minėtus Vyriausybės programų uždavinius.
16. Teisėjų taryba 2014 metais teikė Teisingumo ministerijai apibendrinimą²⁴, kokiuose teisės aktuose įtvirtintos teismų funkcijos galėtų būti laikomos nebūdingomis teismams:
 - civiliniame procese: teismo leidimų sandoriams dėl nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sudaryti, kai sutuoktiniai turi nepilnamečių vaikų, išdavimas; teismo leidimų keisti vedybų sutarčių registre įregistruotą vedybų sutartį išdavimas; teismų funkcijos sprendžiant santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu klausimus tais atvejais, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų; teismo pareiga spręsti dėl vykdomosios bylos nutraukimo, kai sudaroma taikos sutartis;
 - baudžiamajame procese: teismų pareiga vykdyti su tarptautinio bendradarbiavimo metu atliekamais administracinio ir organizacinio pobūdžio veiksmais susijusias

²⁰ Seimo nutarimai „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“: 2008-12-09 Nr. XI-52, 2012-12-13 Nr. XII-51, 2016-12-13 Nr. XIII-82.

²¹ Seimo 2016-12-13 nutarimas Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“.

²² Vyriausybės 2017-03-13 nutarimas Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“.

²³ Teisingumo ministro valdymo sričių 2017–2019 m., 2018–2020 m., 2019–2021 m. strateginiai veiklos planai, patvirtinti įsakymais: 2016-12-07 Nr. 1R-305, 2017-12-22 Nr. 1R-332, 2019-02-13 Nr. 1R-69.

²⁴ Teismų tarybos 2014-03-14 raštas.

funkcijas; nuostatos, kad atliekant ikiteisminį tyrimą ekspertizę nutartimi gali skirti tik ikiteisminio tyrimo teisėjas.

17. Audito metu atlikta apylinkių teismų apklausa rodo, kad teismai skirtingai supranta, kokios funkcijos yra nebūdingos teismams: 6 iš 12 kaip teismams nebūdingą funkciją nurodo santuokos nutraukimo bendru sutarimu nagrinėjimą, 8 iš 12 – teismo leidimo išdavimą disponuoti nekilnojamuoju turtu, kuris yra šeimos turtas, kai šeimoje auga nepilnamečiai vaikai. Atliekant apklausas kai kurie teismai²⁵ pateikė nuomonę, kad teismai neturėtų nagrinėti bylų supaprastinto proceso tvarka.
18. Auditorių skaičiavimais, jei būtų pritarta sprendimui kitoms institucijoms perduoti nors dvi teismams nebūdingas funkcijas – dėl santuokos nutraukimo bendru sutarimu ir dėl teismo leidimų išdavimo nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti, jeigu sutuoktiniai (pareiškėjai) turi nepilnamečių vaikų – teismuose gaunamų civilinių bylų skaičius sumažėtų apie 13 proc., t. y. 20 tūkst. bylų.
19. 2016 m. Seime užregistruoti Teisingumo ministerijos parengti CK ir CPK pakeitimų projektai²⁶, kuriais buvo siūloma perduoti notarams dalį teismų atliekamų funkcijų: dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų; dėl gyvenimo skyrumi patvirtinimo abiejų sutuoktinių bendru prašymu; dėl teismo leidimų išdavimo nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti; dėl teismo leidimų keisti vedybų sutartis išdavimo. Seime²⁷ šie projektai svarstyti tik 2018 m., tačiau jiems nebuvo pritarta.
20. Tokia CK ir CPK pakeitimų projektų svarstymo eiga įrodo, kad Lietuvoje neapsispręsta dėl teismų vykdomų funkcijų ir jų apimties. Dėl šios priežasties 12 metų šios funkcijos identifikuojamos fragmentiškai ir nepriimami sprendimai perduoti jas kitoms institucijoms.
21. Teisingumo ministerijos iniciatyva sudaryti Civilinio proceso kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso priežiūros komitetai²⁸, kurių paskirtis – nagrinėti praktikoje kylančias problemas dėl proceso kodeksų taikymo ir siūlyti šių problemų sprendimo būdus, taip pat svarstyti ir teikti išvadas dėl proceso kodeksų nuostatų pakeitimo, papildymo ar pripažinimo netekusiomis galios iniciatyvų ir siūlyti paprastinti civilinį ir baudžiamąjį procesus. Tačiau 2017–2019 m. laikotarpiu priežiūros komitetai nesvarstė klausimų, susijusių su teismų vykdomomis funkcijomis.
22. Siekiant kryptingai didinti teismų sistemos veiksmingumą, būtina įvertinti, kokios funkcijos turėtų būti priskirtinos tik teismui kaip išimtinai teisingumą vykdančiai institucijai, ir nuosekliai bei kryptingai priimti sprendimus dėl teismams nebūdingų funkcijų perdavimo kitos institucijoms.

²⁵ Klaipėdos, Vilniaus, Alytaus, Telšių, Vilniaus regiono, Utenos ir kt. apylinkių teismai.

²⁶ Civilinio kodekso 3.51, 3.53, 3.61, 3.64, 3.66, 3.67, 3.73, 3.77, 3.79, 3.85, 3.103, 3.140, 3.144, 3.293, 3.305, 3.306 ir 5.7 str. pakeitimo, Kodekso papildymo 3.54(1), 3.76(1), 3.115(1) straipsniais įstatymo projektas, 2016-01-21 Nr. XIIP-3383(2).

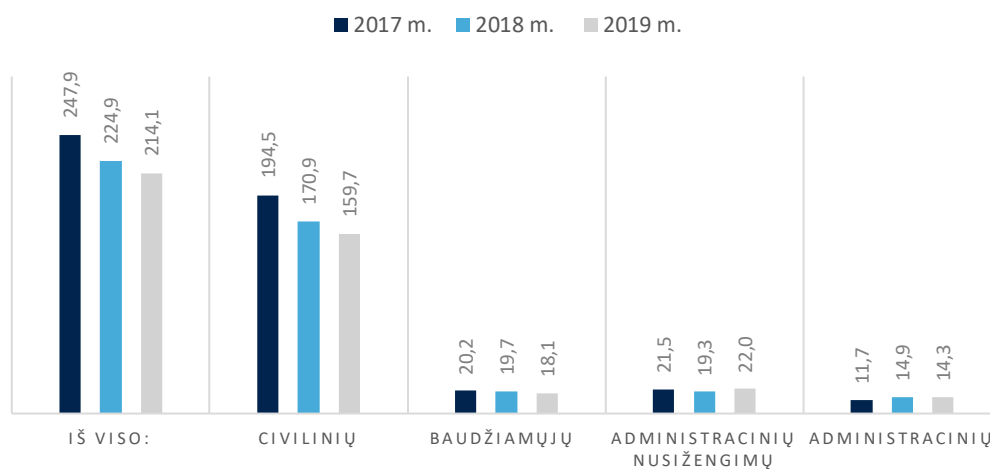
²⁷ Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/66b488d1e28711e8afb8c03742fcbc66_nuo_16.46_val.

²⁸ Teisingumo ministro įsakymai: 2013-02-21 Nr. 1R-55 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso priežiūros komiteto sudarymo“ ir 2013-02-21 Nr. 1R-56 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso priežiūros komiteto sudarymo“.

1.3. Teismų veiksmingumo rodikliai negerėja

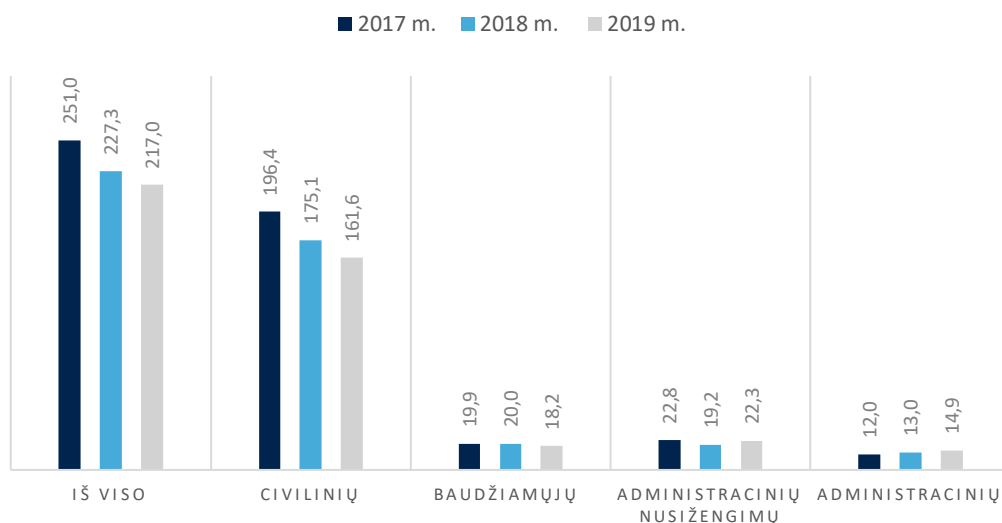
23. Teismų veiklos veiksmingumas vertinamas pagal bylų nagrinėjimo operatyvumo ir teismų priimtų sprendimų stabilumo rodiklius. Analizavome, kaip audituojamu laikotarpiu keitėsi teismų veiksmingumo rodikliai. Palyginome 2017 m. ir 2019 m. veiksmingumo rodiklius.
24. Bylų nagrinėjimo teismuose rodikliams įtakos turi teisme gaunamų bylų skaičius ir teisėjų, kurie šias bylas nagrinėja, darbo krūviai.
25. Gautų bylų skaičius 2017–2019 m. nuosekliai mažėjo. 2019 metais, palyginti su 2017 metais, gauta 33,8 tūkst. bylų (14 proc.) mažiau. Visų kategorijų bylų skaičius mažėjo, išskyrus administracinių nusižengimų bylas (2 pav.).

2 pav. 2017–2019 m. teismuose gautų bylų skaičius (tūkst.) pagal bylų kategorijas

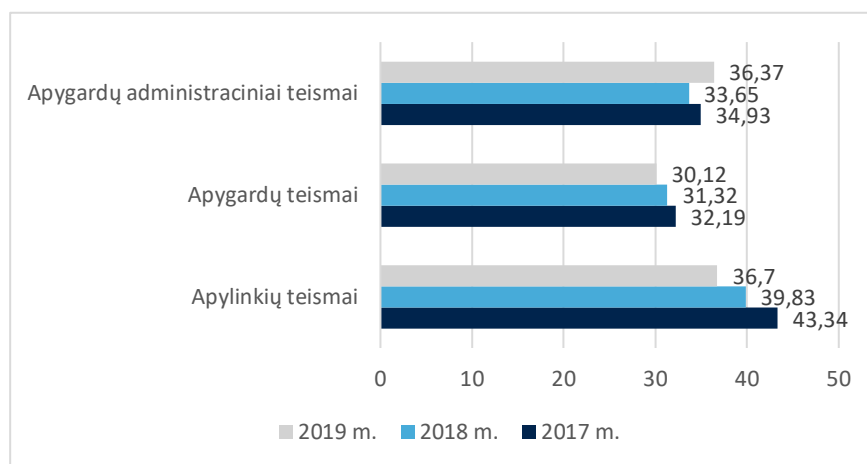
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA duomenis

26. Lietuvos apylinkių, apygardų (I instancija) ir apygardų administraciniuose teismuose mažėjo ir išnagrinėjamų bylų skaičius. 2019 metais išnagrinėta 34 tūkst. (14 proc.) bylų mažiau nei 2017 metais (3 pav.).

3 pav. 2017–2019 m. teismuose išnagrinėtų bylų skaičius (tūkst.) pagal bylų kategorijas

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA duomenis

27. 2017–2019 m. laikotarpiu mažėjo ir vidutinis teisėjų darbo krūvio rodiklis (išskyrus apygardų administracinius teismus), kuris priklauso ne tik nuo bylų skaičiaus, bet ir nuo jų sudėtingumo bei kitų kriterijų (4 pav.) (plačiau – 2.1. poskyryje).

4 pav. 2017–2019 m. teismuose nustatyti vidutiniai darbo krūvio rodikliai, parodantys, kiek bylų ir savarankiškų ikiteisminio tyrimo dokumentų vidutiniškai išnagrinėjo kiekvienas dirbantis teisėjas

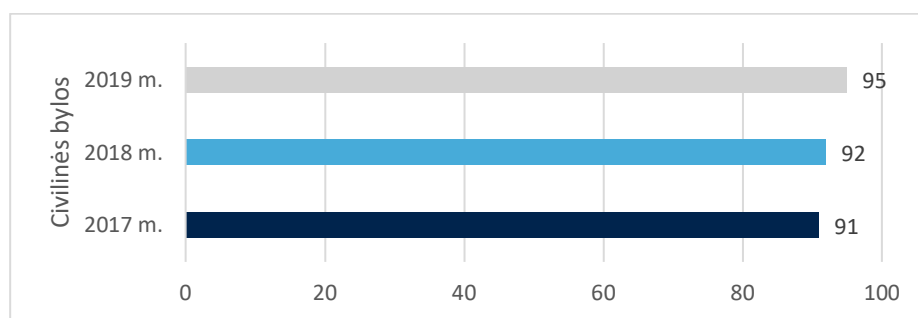
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA duomenis

28. Įvertinę tai, kad civilinės bylos sudaro apie 75 proc. visų teismuose gaunamų bylų, analizavome, kaip keitėsi civilinių bylų nagrinėjimo operatyvumo ir teismų priimtų sprendimų stabilumo rodikliai pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose.

Bylų nagrinėjimo operatyvumas nedidėja

29. Vienas pagrindinių bylų nagrinėjimo teismuose principų yra teisė į tinkamą, operatyvų ir ekonomišką procesą²⁹.
30. Terminų, per kiek laiko turi būti išnagrinėjama civilinė byla, išskyrus atskirų civilinių kategorijų bylas, teisės aktai nereglamentuoja. Civilinio proceso kodeksas nurodo³⁰, kad teismas privalo rūpintis, kad civilinė byla teisme būtų išnagrinėta per kuo trumpesnį laiką.
31. 2019 m., palyginti su 2017 m., apylinkių teismuose, kurie išnagrinėja 96 proc. civilinių bylų, vidutinė civilinių bylų, nagrinėtų ginčo tvarka, nagrinėjimo trukmė pailgėjo 4 dienomis (5 pav.).

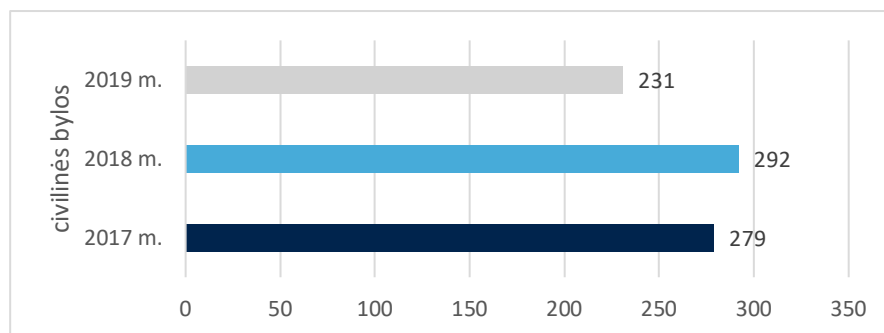
5 pav. Vidutinė civilinių bylų nagrinėjimo apylinkių teismuose trukmė dienomis

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA duomenis

32. Apygardų teismuose, kurie kaip pirmosios instancijos teismai išnagrinėja 4 proc. civilinių bylų, 2019 m., palyginti su 2017 m., vidutinė jų nagrinėjimo trukmė sutrumpėjo 48 dienomis (6 pav.).

6 pav. Vidutinė civilinių bylų nagrinėjimo pirmosios instancijos apygardų teismuose trukmė dienomis

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA duomenis

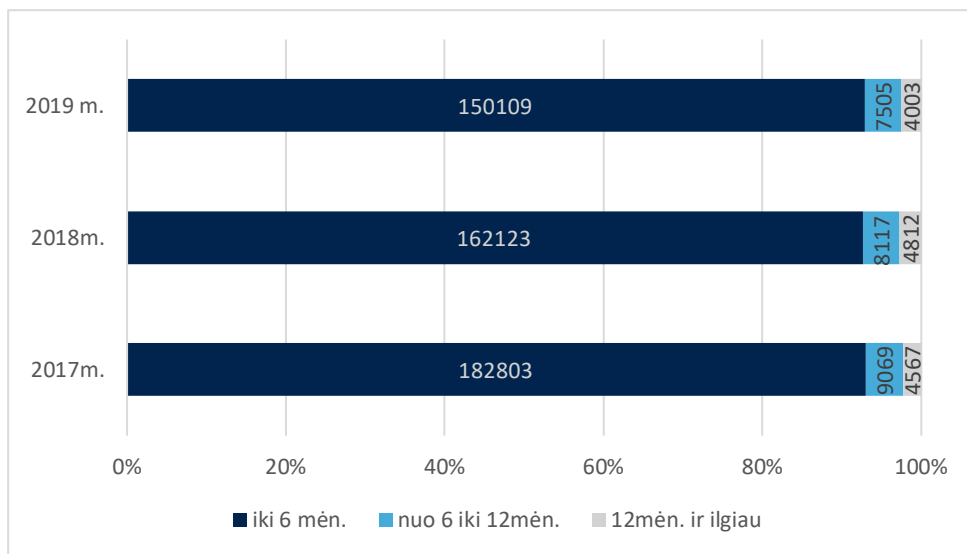
33. Bylų nagrinėjimo teismuose trukmė yra laikotarpis nuo inicijuojančio bylų procesinio šalies dokumento pateikimo teismui iki baigiamojo teismo procesinio sprendimo priėmimo, per kurį teisme yra išnagrinėjama konkreti byla. Audito metu nustatėme, kad kai kurių sudėtingų civilinių bylų nagrinėjimo trukmė beveik 20 kartų ilgesnė už vidutinę. 2019 m. pabaigoje pirmosios instancijos teismuose (apylinkių ir apygardų) buvo 4 003 bylos (2017 m. – 4 567), kurios buvo nagrinėjamos ilgiau kaip metus (8 pav.). Iš jų 247 (2017

²⁹ Teismų įstatymas, 34 str. 1d.

³⁰ Civilinio proceso kodeksas, 72 str.

m. – 276) civilinių bylų, nagrinėtų pirmosios instancijos apylinkių ir apygardų teismuose, nagrinėjimas užsitęsė ilgiau kaip 5 metus. (7 pav.).

7 pav. Civilinių bylų skaičius (proc. nuo visų bylų), išnagrinėjamas 2017–2019 m. pirmosios instancijos teismuose

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA duomenis

34. Pirmosios instancijos teismų sprendimai gali būti apskųsti aukštesniajam teismui, todėl ginčas baigiamas spręsti, kai apeliacine tvarka išnagrinėjamas skundas. 2019 m. civilinėse bylose išnagrinėti 5 099 skundai (1,18 proc. nuo visų išnagrinėtų bylų) dėl teismų priimtų sprendimų:
- Apylinkės teismų sprendimai civilinėse bylose gali būti apskųsti apygardos teismui. Apygardos teismuose apeliacine tvarka šių skundų vidutinė nagrinėjimo trukmė 2019 m., palyginti su 2017 m., pailgėjo 58 d. (nuo 120 iki 178 dienų).
 - Teismų sprendimai, kurie buvo priimti išnagrinėjus bylą apygardų teismuose I instancija, gali būti apskųsti Lietuvos apeliaciniam teismui. Vidutinė šių skundų nagrinėjimo trukmė apeliaciniame teisme nuo 2017 m. (180 dienos) pailgėjo 74 dienomis ir 2019 m. buvo 254 dienos.
35. Dėl bylų ir skundų nagrinėjimo trukmės ilgėjimo 2019 m. proceso šalims galutinio teismo sprendimo teko laukti ilgiau nei 2017 m.: apylinkės teismo sprendimo – 62 dienomis³¹, apygardos teismo – 26 dienomis³².

Didėja panaikintų ar pakeistų sprendimų skaičius

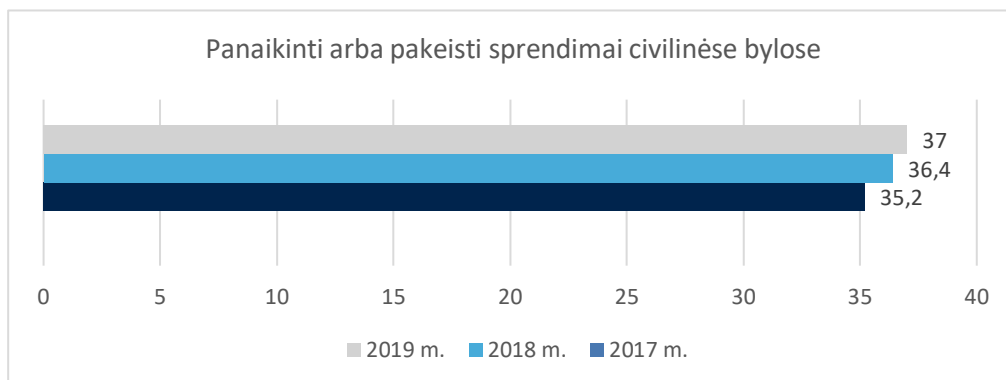
36. Teismo sprendimų stabilumas vertinamas pagal apeliacine tvarka pakeistų ir panaikintų teismo sprendimų dalį nuo visų apskųstų sprendimų skaičiaus.

³¹ Dėl pailgėjusios vidutinės bylos nagrinėjimo trukmės apylinkės ir apygardos teismuose (II instancija) – 4 + 58 = 62 d.

³² Dėl 48 dienomis sutrumpėjusios vidutinės bylos nagrinėjimo trukmės apygardos teisme (I instancija) ir dėl 74 dienomis pailgėjusios bylos nagrinėjimo trukmės apeliaciniame teisme (II instancija): 74 – 48 = 26 d.

37. Civilinėse bylose 2017 m. pakeisti ar panaikinti 1 798 sprendimai, o 2019 m. – 1 902, t. y. 104 sprendimais daugiau, nors skundų išnagrinėta 109 mažiau nei 2017 m. (8 pav.).

8 pav. Panaikintų arba pakeistų apskųstų pirmosios instancijos teismo sprendimų dalis, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA duomenis

38. Gaunamų ir išnagrinėjamų civilinių bylų skaičius bei teisėjų vidutiniai darbo krūviai mažėjo, tačiau 2019 metais buvo panaikinta ar pakeista 1,8 proc. daugiau teismo sprendimų nei 2017 metais.
39. Nesudarius tinkamų sąlygų teisėjams nagrinėti bylas (plačiau – 2 ir 3 ataskaitos dalyse) audituojamu laikotarpiu teismų veiksmingumo rodikliai nepagerėjo. Nors teisme gaunamų bylų skaičius ir teisėjų, kurie šias bylas nagrinėja, darbo krūviai ir mažėjo, tačiau pailgėjo vidutinė bylų ir skundų nagrinėjimo trukmė, panaikinta ar pakeista didesnė teismų sprendimų dalis, palyginti su teismų veiksmingumo rodikliais 2017 m.

2. AR SUDARYTOS SĄLYGOS SUFORMUOTI TEISĖJŲ IR JŲ KOMANDŲ KORPUSĄ, KURIS UŽTIKRINTŲ EFEKTYVŲ BYLŲ NAGRINĖJIMĄ

40. Bylas teismuose nagrinėja vienas teisėjas arba teisėjų kolegija³³. Teisėjų padėjėjai padeda atlikti įstatymų ir kitų teisės aktų analizę, sistemindami bylai aktualią informaciją, rengdami bylas nagrinėti teismo posėdyje ir vykdydami kitus teisėjo pavedimus. Organizuoti teismo posėdžius teisėjams padeda teismo posėdžių sekretoriai, kurie fiksuoja jų eigą protokole, išsiunčia procesinius dokumentus, atlieka kitas teismo procesinių dokumentų valdymo funkcijas. Minėti asmenys sudaro teisėjų komandą.
41. 2019 m. gruodžio 31 d. teismuose dirbo 750 teisėjų, 721 teisėjų padėjėjas ir 610 teismo posėdžių sekretorių.
42. Siekiant efektyviai nagrinėti bylas, turi būti suformuotos reikiamos teisėjų komandos. Laikėmės nuostatos, kad, norint suformuoti tinkamas teisėjų komandas, turi būti:

³³ Teismų įstatymas, 36 str.

- pagrįstas teisėjų, jų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių poreikis³⁴;
- užtikrinamas teisėjų, jų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių korpuso sukomplektavimas³⁵;
- sudarytos sąlygos teisėjams specializuotis nagrinėjant bylas³⁶.

2.1. Nepagrįstas teisėjų poreikis

43. Pagal daugiausiai 100 tūkst. gyventojų tenkančių teisėjų skaičių Lietuva tarp ES šalių yra 8-oje vietoje (27 teisėjai), Latvija yra 12-oje vietoje (25 teisėjai), Estija – 17-oje vietoje (17 teisėjų)³⁷. Lietuvoje teisėjų skaičius – 787 teisėjai – buvo nustatytas 2007 metais. Audituojamu laikotarpiu kasmet apie 7 proc. mažėjo gautų bylų skaičius, o bendras šalies teisėjų skaičius nekito. Kriterijų, kuriais remiantis turėtų būti nustatoma, ar keičiamas teisėjų skaičius, nėra. Taip pat nebuvo atliekami sisteminiai vertinimai, ar nustatytas teisėjų skaičius yra optimalus ir atitinka poreikį.
44. Apylinkės, apygardų, apygardų administracinių teismų, LVAT ir LAPT teisėjų skaičius nustatytas Lietuvos Respublikos Prezidento dekretais. Dėl šių teismų teisėjų skaičiaus nustatymo Lietuvos Respublikos Prezidentui pataria Teisėjų taryba, o LVAT teisėjų skaičius nustatomas LVAT pirmininko siūlymu. LAT teisėjų skaičius nustatytas Seimo nutarimu Lietuvos Respublikos Prezidento teikimu, pasiūlius LAT pirmininkui³⁸.
45. Teisėjų darbo krūviui apskaičiuoti Teisėjų taryba patvirtino Darbo krūvio skaičiavimo teismuose tvarkos aprašą³⁹, kuris nustato, kaip apskaičiuojamas teisėjų, teismo rūmų ar teismų (išskyrus LAT, LVAT ir LAPt) tam tikro laikotarpio faktinis darbo krūvis. Jis apskaičiuojamas pagal apraše nurodytą formulę, taikant konkrečios bylos ir kiekvieno konkretaus atlikto ikiteisminio tyrimo veiksmo sudėtingumo koeficientą. Šis aprašas skirtas teismų darbo krūviams palyginti. Tačiau orientacinių teisėjų darbo krūvio normų, kurios leistų objektyviai įvertinti teisėjų poreikį, nenustatyta.
46. 2017 m. sausio mėn.–2019 m. lapkričio mėn. 6-iose teismuose buvo įsteigtos 6 teisėjų pareigybės⁴⁰ ir 6-iose teismuose panaikintos 6 teisėjų pareigybės⁴¹. Iš Teisėjų tarybos posėdžių, kurių metu buvo svarstyta dėl teisėjų skaičiaus pakeitimo apylinkės teismuose, protokolų ir posėdžių medžiagos matyti, kad visais atvejais pokyčius inicijavo teismo pirmininkai, motyvuodami netolygiu teisėjų, dirbančių atskiruose teismuose ar teismo rūmuose, darbo krūviu. Teisėjų tarybai nagrinėjant teisėjų skaičiaus pakeitimo apylinkės teismuose klausimą, lyginamas tik tų teismų (teismo rūmų), kuriuose siūloma keisti

³⁴ Strateginio planavimo metodika, patvirtinta Vyriausybės 2002-06-06 nutarimu Nr. 827, 23 p.; Valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių poreikio nustatymo kriterijų aprašas, patvirtintas Vyriausybės 2018-12-12 nutarimu Nr. 1298 (suderinta su audituojamu subjektu).

³⁵ Strateginio planavimo metodika, patvirtinta LR Vyriausybės 2002-06-06 nutarimu Nr. 827, 23 p. (suderinta su audituojamu subjektu).

³⁶ Teismų reformos koncepcijos 5 uždavinys (suderinta su audituojamu subjektu).

³⁷ CEPEJ EU Justice Scoreboard 2019 m. (2017 m. duomenys).

³⁸ Teismų įstatymas, 12 str.

³⁹ Darbo krūvio skaičiavimo teismuose tvarkos aprašas, patvirtintas Teisėjų tarybos 2015-05-29 nutarimu Nr. 13P-79-(7.1.2).

⁴⁰ Po vieną teisėjo pareigybę įsteigta Klaipėdos rajono apylinkės teisme, Vilniaus apygardos teisme, LVAT, Kauno apygardos teisme, Plungės apylinkės teismo Palangos rūmuose, Vilniaus regiono apylinkės teismo Vilniaus rajono rūmuose.

⁴¹ Po vieną teisėjo pareigybę panaikinta Šilutės rajono apylinkės teisme, Panevėžio apygardos teisme, Regionų apygardos administracinio teismo Klaipėdos rūmuose, Šiaulių apygardos teisme, Plungės apylinkės teismo Skuodo rūmuose, Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmuose.

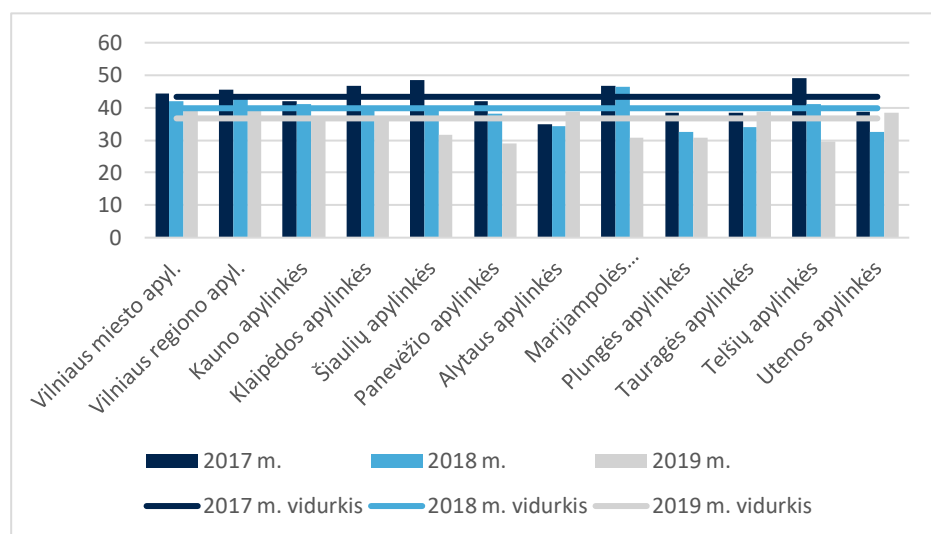
teisėjų skaičių, nuokrypis nuo bendro apylinkės teisėjų vidutinio darbo krūvio vidurkio, tačiau nėra vertinami visuose apylinkės teismuose dirbančių teisėjų darbo krūviai, todėl neužtikrinama, kad teisėjų skaičius būtų keičiamas tuose apylinkės teismuose (teismo rūmuose), kuriuose yra didžiausias poreikis.

Teisėjų skaičiaus pakeitimo apylinkės teismuose nagrinėjimo pavyzdžiai

Teisėjų tarybos 2018-06-29 nutarimu Nr. 65 „Dėl teisėjų skaičiaus nustatymo“ buvo siūloma LR Prezidentui dėl skirtingo darbo krūvio teisėjų skaičių sumažinti 1 pareigybe Plungės apylinkės teismo Skuodo rūmuose ir 1 pareigybe padidinti Plungės apylinkės teismo Palangos rūmuose, remiantis šių dviejų rūmų darbo krūvio rodikliais. Tačiau kituose 7-iuose visos teisėjų sudėties apylinkės teismuose (Šalčininkų, Trakų, Anykščių, Visagino, Akmenės, Marijampolės, Raseinių) 2017 m. vidutinio darbo krūvio rodiklis buvo didesnis negu Palangos (palyginimui: Palangos – 47,97, Visagino – 52,35, Akmenės – 57,23). Teisėjų tarybos 2019-02-22 nutarimu Nr. 21 „Dėl teisėjų skaičiaus nustatymo“ buvo siūloma LR Prezidentui dėl skirtingo darbo krūvio teisėjų skaičių sumažinti 1 pareigybe Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmuose ir 1 pareigybe padidinti Vilniaus regiono apylinkės teismo Vilniaus rajono rūmuose, remiantis Vilniaus regiono apylinkės teismo rūmų darbo krūvio rodikliais. Tačiau kitų apylinkės teismų 3-uose visos teisėjų sudėties teismo rūmuose (Marijampolės, Vilkaviškio, Akmenės) 2018 m. vidutinio darbo krūvio rodiklis buvo didesnis negu Vilniaus rajono rūmuose (palyginimui: 2018 m. Vilniaus rajono rūmų – 44,42, Akmenės – 44,87, Marijampolės – 49,5). Taip pat Vilniaus regiono apylinkės teismo Šalčininkų rūmuose vidutinis teisėjų darbo krūvis 2018 m. buvo didesnis negu Vilniaus rajono rūmuose (49,51).

47. Neturint teisėjų poreikio pagrindimo, nėra galimybės nustatyti optimalaus teisėjų skaičiaus ir užtikrinti jų paskirstymo teismuose taip, kad būtų subalansuoti teisėjų darbo krūviai.
48. Vidutinio teisėjų darbo krūvio tarp tos pačios instancijos ir kompetencijos teismų skirtumas audituojamu laikotarpiu išliko didelis:
 - apylinkės teismuose vidutinio teisėjo darbo krūvio skirtumas iš esmės nesumažėjo: 2017 m. siekė 1,41 karto, 2018 m. – 1,43 karto, 2019 m. – 1,4 karto (9 pav.).

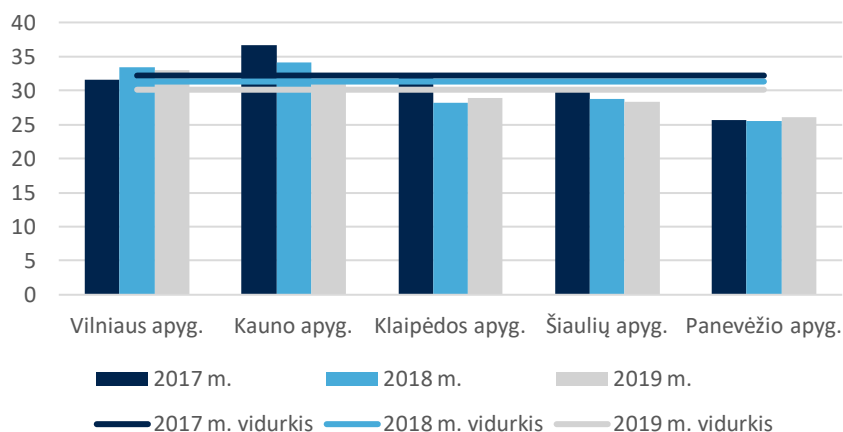
9 pav. Vidutinio teisėjų darbo krūvio rodiklio, parodančio, kiek bylų ir savarankiškų ikiteisminio tyrimo dokumentų vidutiniškai išnagrinėjo kiekvienas dirbantis teisėjas, reikšmė apylinkių teismuose 2017–2019 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA pateiktus duomenis

- apygardos teismuose vidutinio teisėjo darbo krūvio skirtumas sumažėjo nuo 1,42 karto 2017 m. iki 1,34 karto 2018 m. ir iki 1,26 karto 2019 m. (10 pav.).

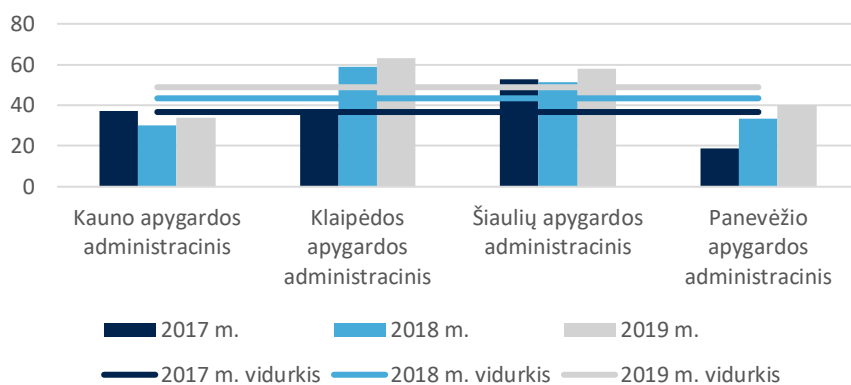
10 pav. Vidutinio teisėjų darbo krūvio rodiklio, parodančio, kiek bylų ir savarankiškų ikiteisminio tyrimo dokumentų vidutiniškai išnagrinėjo kiekvienas dirbantis teisėjas, reikšmė apygardos teismuose 2017–2019 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA pateiktus duomenis

- Regionų apygardos administracinio teismo rūmuose⁴² vidutinio teisėjo darbo krūvio skirtumas audituojamu laikotarpiu sumažėjo nuo 2,77 karto 2017 m. iki 1,94 karto 2018 m. ir iki 1,86 karto 2019 m. (11 pav.).

11 pav. Vidutinio teisėjų darbo krūvio rodiklio, kiek bylų ir savarankiškų ikiteisminio tyrimo dokumentų vidutiniškai išnagrinėjo kiekvienas dirbantis teisėjas, reikšmė Regionų apygardos administraciniame teisme 2017–2019 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal NTA pateiktus duomenis

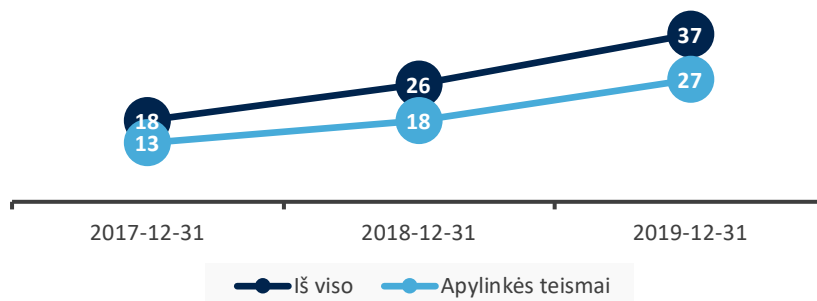
49. Nustačius orientacinius teisėjų darbo krūvius ir kriterijus, pagal kuriuos būtų priimami sprendimai dėl teisėjų skaičiaus, būtų sudarytos prielaidos suformuoti optimalų teisėjų korpusą.

⁴² Apygardos administracinius teismus nuo 2018 m. sudaro du teismai – Vilniaus apygardos administracinis teismas, kurio veiklos teritorija apima Vilniaus apygardos teismo veiklos teritoriją ir kuris, be pagal teritorinį teisingumą priskirtinų bylų, pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 20 str. 4 dalį pirmąja instancija taip pat nagrinėja kitas bylas, pagal galiojančius įstatymus priskirtas Vilniaus apygardos administracinio teismo kompetencijai, ir Regionų apygardos administracinis teismas, kurio veiklos teritorija apima Kauno, Panevėžio, Klaipėdos ir Šiaulių apygardos teismų veiklos teritorijas ir kuris sudarytas iš ketverių teismo rūmų. Atsižvelgdami į skirtingą šių teismų kompetenciją, struktūrą ir veiklos teritorijos dydį, audito metu analizavome Regionų apygardos administracinio teismo rūmų darbo krūvio skirtumus.

2.2. Ilgas teisėjų atrankos procesas

50. Neužimtų teisėjų pareigybių skaičius kasmet didėja: per 2017–2019 metus laisvų teisėjų pareigybių dalis padidėjo nuo 2,3 iki 4,7 procento (12 pav.).

12 pav. Neužimtų teisėjų pareigybių skaičius

Šaltinis – Valstybės kontrolė

51. Daugėjant neužimtų teisėjų darbo vietų, didėja darbo krūvis dirbantiems teisėjams ir atitinkamai ilgėja bylų nagrinėjimo trukmė. Net vieno teisėjo trūkumas ypač didelę įtaką turi mažos sudėties (4–5 teisėjų) teismo rūmų darbu (pavyzdys).

Teisėjų trūkumo įtakos teisėjų darbo krūviui ir bylų nagrinėjimo trukmei pavyzdžiai

Alytaus apylinkės teismo Prienų rūmuose, kuriuose nustatytas 5 teisėjų skaičius, į atsilaisvinsią pareigybę teisėjas nebuvo paskirtas 1 metus ir 8 mėnesius (nuo 2017-09-05 iki 2019-05-15), laisvos pareigybės šiuose rūmuose sudarė 20 procentų. 2018 m. Alytaus apylinkės teismo Prienų rūmų teisėjų vidutinis darbo krūvis buvo 1,13 karto didesnis negu kituose tam pačiam apylinkės teismui priklausančiuose Varėnos rūmuose, 2019 m. I pusmetį 1,25 karto didesnis negu kituose tam pačiam apylinkės teismui priklausančiuose Druskininkų rūmuose, o vidutinė civilinių bylų nagrinėjimo trukmė Prienų rūmuose, palyginti su 2017 m., per 2018 m. pailgėjo 32 proc., per 2019 m. – 17 proc., nors per tą patį laikotarpį gautų bylų skaičius mažėjo.

Telšių apylinkės teismo Mažeikių rūmuose, kuriuose nustatytas 8 teisėjų skaičius, į atsilaisvinsią pareigybę teisėjas nebuvo paskirtas beveik 1 metus (nuo 2018-07-17 iki 2019-07-04), laisvos teisėjų pareigybės šiuose rūmuose sudarė 12,5 procento. 2019 m. I pusmetį Telšių apylinkės teismo Mažeikių rūmų vidutinis teisėjų darbo krūvis buvo 1,58 karto didesnis negu kituose tam pačiam apylinkės teismui priklausančiuose Telšių rūmuose, o vidutinė civilinių bylų nagrinėjimo trukmė Mažeikių rūmuose per 2018 ir 2019 m., palyginti su 2017 m., pailgėjo 12 proc., nors per tą patį laikotarpį gaunamų bylų skaičius mažėjo.

Apie trečdalį atvejų teisėjo paskyrimas trunka ilgiau negu 6 mėnesius

52. Teisėjai į pareigas paskiriami Respublikos Prezidento dekretu arba Seimo nutarimu. Apylinkės, apygardos, apygardos administracinio teismų, LVAT teisėją skiria Respublikos Prezidentas. Dėl šių teismų teisėjo skyrimo Respublikos Prezidentui pataria Teisėjų taryba⁴³. LApT teisėją Respublikos Prezidentas skiria Seimo pritarimu, patariant Teisėjų tarybai⁴⁴. Pretendentai į laisvas apylinkės, apygardos, apygardos administracinio teismų, LVAT, LApT teisėjų vietas atrenkami atrankos būdu. Pretendentus atrankos

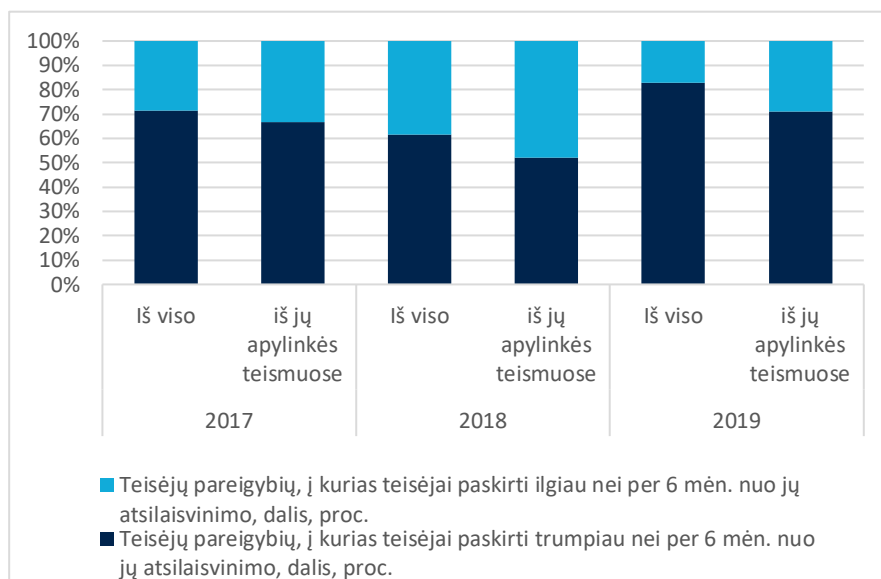
⁴³ Teismų įstatymas, 57, 70–71 str.

⁴⁴ Teismų įstatymas, 72 str.

komisija⁴⁵. Atranką skelbia ir organizuoja Prezidento kanceliarija ir Nacionalinė teismų administracija⁴⁶.

53. Per audituojamą laikotarpį į atsilaisvintusias teisėjų pareigybes paskirti 168 teisėjai. Iš jų vidutiniškai apie 34 proc. atvejų teisėjų paskyrimas į apylinkės, apygardos, apygardos administracinio teismų, LVAT, LAPT teisėjo pareigas truko ilgiau negu 6 mėn. nuo pareigybės atsilaisvinimo (4 priedas).
54. Apylinkės teismuose, į kuriuos organizuojama 60 proc. visų teisėjų atrankų (101 paskyrimas), 2017–2019 m. 35 naujų teisėjų paskyrimas truko ilgiau negu 6 mėn. nuo teisėjo pareigybės atsilaisvinimo (13 pav.).

13 pav. Teisėjų, paskirtų per tam tikrą laikotarpį 2017–2019 m., dalis, proc.

*Atliekant audito procedūras (2020-01-28), nebuvo pasibaigusios atrankos į 17-ą 2019 m. atsilaisvintų teisėjų pareigybių, todėl ilgiau negu per 6 mėn. paskirtų teisėjų į 2019 m. atsilaisvintias pareigybes dalis gali didėti.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

55. Išanalizavus 14 iš 35 atvejų, kai apylinkės teismų teisėjų paskyrimas truko ilgiau negu 6 mėn. nuo pareigybės atsilaisvinimo, nustatyta, kad 8 iš 14 atvejų (57 proc.) ilgiau negu 7 mėnesius truko laikotarpis nuo pretendentų į teisėjus sąrašų sudarymo iki Atrankos komisijos posėdžių pradžios, iš jų 3 atvejais šis laikotarpis truko nuo 11 iki 15 mėn. (15 pav.). Teisėjų atrankos skelbimo ir organizavimo tvarkos apraše nenumatytas terminas, per kokį laikotarpį po Prezidento kanceliarijos kreipimosi dėl tolesnio atrankos proceso organizavimo turi būti organizuojami teisėjų atrankos komisijos posėdžiai (14 pav.).

⁴⁵ Prezidento 2017-09-28 dekretas Nr. 1K-1098 „Dėl pretendentų į teisėjus atrankos komisijos sudarymo ir jos pirmininko skyrimo“.

⁴⁶ Teismų įstatymas, 55¹, 69¹ str.

14 pav. Teisėjų paskyrimo procesas: teisinis reglamentavimas (kairėje) ir nustatyti faktai (dešinėje)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

56. Audito metu patvirtintas naujas Teisėjų atrankos skelbimo ir organizavimo tvarkos aprašas⁴⁷, kuriame taip pat nėra numatyta, per kiek laiko nuo Prezidento kanceliarijos kreipimosi į NTA dėl tolesnio atrankos organizavimo turėtų būti suorganizuotas Atrankos komisijos posėdis. Apraše nustatyti kriterijai, kuriais vadovaujantis NTA nuo 2020 m. balandžio mėn. sudarys atrankų vykdymo eiliškumo sąrašą ir suderins jį su Respublikos Prezidento kanceliarija ir Atrankos komisija. Teisėjų tarybos nuomone, nustatyti atrankų prioritetizavimo kriterijai ir su Respublikos Prezidento kanceliarija suderintas atrankų vykdymo eiliškumas, turės įtakos operatyvesniam naujų teisėjų paskyrimui į atsilaisvintąsias teisėjų vietas.

2.3. Ribotos teisėjų specializacijos galimybės

57. Teisėjų specializacijos nustatymo tikslas – atitinkamos kategorijos bylų nagrinėjimo kokybės gerinimas, organizacinių prielaidų tinkamam teismo procesui sudarymas, efektyvus teismo darbo organizavimas⁴⁸.
58. Audito metu besispecializuojančių teisėjų skaičius vertintas pagal dvi specializacijos grupes: civilinių bylų specializaciją ir baudžiamųjų ir (ar) administracinių nusižengimų bylų specializaciją. Atsižvelgdami į tai, kad šios bylos nagrinėjamos tik bendrosios kompetencijos teismuose ir į tai, kad apygardų, Lietuvos apeliaciniame ir Lietuvos Aukščiausiajame teismuose yra įsteigti atskiri baudžiamųjų ir civilinių bylų skyriai, kuriuose dirbantys teisėjai nagrinėja tik civilines bylas arba tik baudžiamąsias ir (ar) administracinių nusižengimų bylas, analizavome teisėjų specializacijos galimybes apylinkės teismuose.
59. Teisėjų specializacija ir jos terminas teismuose nustatomi teismo pirmininko įsakymu⁴⁹.

⁴⁷ Prezidento 2020-04-02 dekretas Nr. 1K-242.

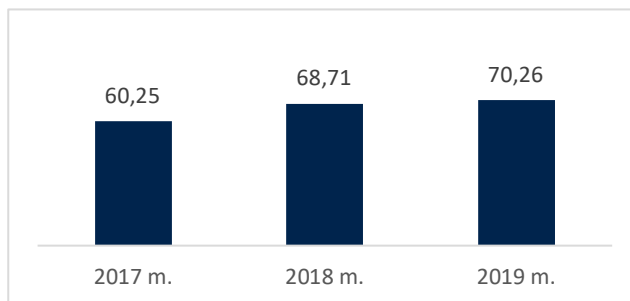
⁴⁸ Teisėjų specializacijos tam tikrų kategorijų byloms nagrinėti nustatymo tvarkos aprašas, patvirtintas Teisėjų tarybos 2008-11-13 nutarimu Nr. 13P-202-(7.1.2), *aktuali redakcija*, 2 p.

⁴⁹ Ten pat, 8 p.

60. Išanalizavę teismų pateiktus statistinius duomenis, nustatėme, kad:

- nagrinėjant bylas specializuojasi 70 proc. (326 iš 464) apylinkės teismuose dirbančių teisėjų (15 pav.).

15 pav. Pagal specializaciją dirbančių teisėjų dalis, proc.

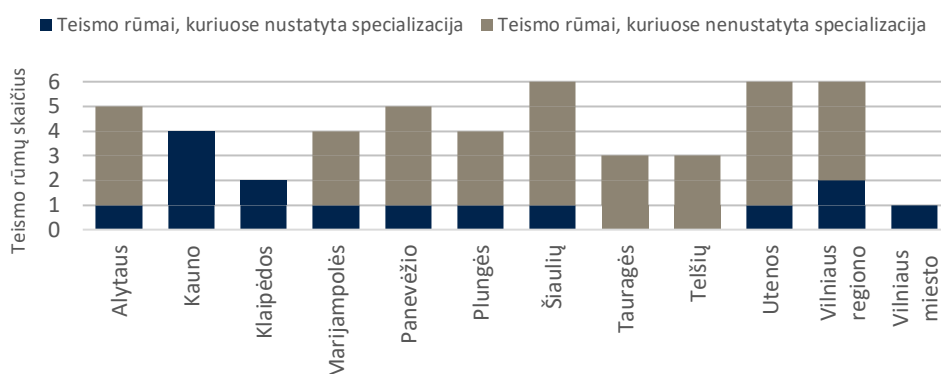

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teismų apklausos duomenis

Vienas 2018 m. teismų reformos tikslų buvo plėsti teisėjų specializacijos galimybes⁵⁰. Pertvarkos metu nebuvo nustatytos siektinos reikšmės, kiek turėtų padidėti besispecializuojančių teisėjų dalis, todėl suderinę su audituojamu subjektu laikėme, kad kasmet 10 proc. didėjanti teisėjų, kurie dirba pagal nustatytą baudžiamųjų ir (ar) administracinių nusižengimų bylų arba civilinių bylų specializaciją, dalis būtų pakankamas pokytis. Besispecializuojančių apylinkės teismo teisėjų dalis per metus padidėjo mažiau negu 10 proc.: 2018 m., palyginti su 2017 m., apylinkių teismuose teisėjų, dirbančių tik pagal nustatytą civilinių bylų specializaciją arba baudžiamųjų ir (ar) administracinių bylų specializaciją, padaugėjo 8,5 proc., o 2018 ir 2019 m. pokytis sudarė tik 1,5 procento.

- 50 proc. (6 iš 12) apylinkių teismų specializacija nustatyta tik centriniuose teismo rūmuose dirbantiems teisėjams, o 2 apylinkių teismuose teisėjų specializacija nėra nustatyta nė vienuose teismo rūmuose (16 pav.).

16 pav. Teisėjų specializacija apylinkių teismuose, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

61. Pagrindinė priežastis, ribojanti teisėjų specializacijos galimybes, yra mažas teisėjų skaičius apylinkių teismo rūmuose, nes nustačius specializaciją nebus galimybės

⁵⁰ Seimo nutarimo projekto Nr. XIIP-3010 ir Įstatymų projektų Nr. XIIP-3011–XIIP-3020 aiškinamasis raštas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/f9429202ecdb11e4a8669450a5f0514d?ifwid=1cxj6g6m3d>.

užtikrinti, kad atitinkamos kategorijos bylos nebūtų skiriamos nagrinėti tam pačiam iš anksto žinomam teisėjui⁵¹:

- 57 proc. (28 iš 49) apylinkių teismų rūmų nustatytas 5 ir mažesnis teisėjų skaičius;
 - iš jų 32 proc. (9 iš 28) šių teismų rūmų nustatytas 3 teisėjų skaičius.

62. Dėl šios priežasties daugiau nei pusėje šalies teritorijos veikiančių apylinkės teismų tam pačiam teisėjui tenka nagrinėti ir civilines, ir baudžiamąsias, ir (ar) administracinių nusižengimų bylas (17 pav.).

17 pav. Teismo rūmų veiklos teritorijos ir teisėjų specializacija

Šaltinis – Valstybės kontrolė

63. Besispecializuojantis teisėjas gali susitelkti į tam tikrą teisės sritį, dėl to gali greičiau priimti kokybišką sprendimą. 79 proc. (15 iš 19) audito metu apklaustų teismų⁵² nurodė, kad teisėjų specializacija turi įtakos bylų nagrinėjimo trukmės mažėjimui ir kokybės gerėjimui – bylos operatyviau paskiriamos nagrinėti, užtikrinamos išsamesnės konkrečios teisės šakos žinios. Teismų nuomone, specializacijos nustatymas padeda formuoti nuoseklią teismų praktiką konkretaus pobūdžio bylose.
64. Specializacija turi įtakos ir sprendimų stabilumui. Apskundus teismo sprendimą aukštesnės instancijos teismui į pirmąją instanciją bylos gali būti grąžinamos iš naujo nagrinėti, kai aukštesnės instancijos teismas konstatuoja, jog yra absoliutūs sprendimo ar nutarties negaliojimo pagrindai ar nustatyti esminiai proceso teisės normų pažeidimai, kurie negali būti pašalinti apeliacinės instancijos teisme⁵³. Palyginę, kokia dalis panaikintų sprendimų grąžinama į pirmąją instanciją iš naujo nagrinėti apylinkių teismuose, kuriuose specializacija nenustatyta, ir teismuose, kuriuose bylos nagrinėjamos pagal specializaciją, nustatėme, kad teismuose, kuriuose specializacija nenustatyta, panaikintų ir į pirmąją

⁵¹ Teisėjų specializacijos tam tikrų kategorijų byloms nagrinėti nustatymo tvarkos aprašas, patvirtintas Teisėjų tarybos 2017-05-19 nutarimu Nr. 13P-81-(7.1.2), 3 p.

⁵² Audito metu apklausėme 12 apylinkės, 5 apygardos ir 2 apygardos administracinius teismus. Visi teismai atsakė į apklausos klausimus. Atsižvelgiant į teismų pobūdį, pateikiant tam tikrus klausimus buvo apklausiami ne visi teismai (plačiau – 2 priede).

⁵³ Civilinio proceso kodeksas, 327, 329, 360 str.

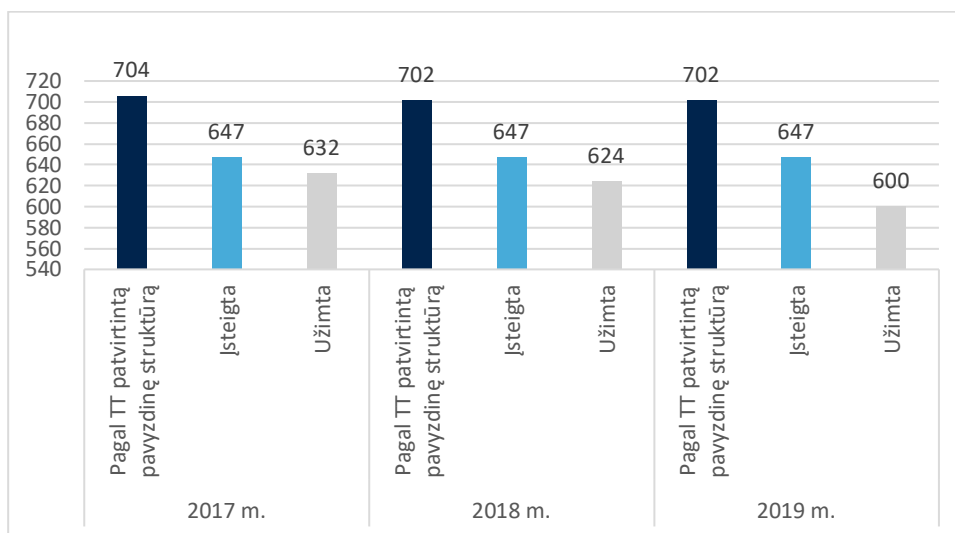
instanciją iš naujo nagrinėti grąžintų civilinių bylų dalis 2018 m. sudarė vidutiniškai ~70 proc. nuo visų panaikintų sprendimų, 2019 m. ~75 proc., ir buvo ~15,5 proc. didesnė negu teismuose, kuriuose specializacija nustatyta (2018 m. ~52 proc., 2019 m. ~62 proc. nuo visų panaikintų sprendimų)⁵⁴.

65. Specializacijos galimybių didinimas sudarytų sąlygas didinti priimamų sprendimų stabilumą, nuosekliau formuoti teismų praktiką.

2.4. Teisėjų komandoms suformuoti trūksta teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių

66. Pagal Teisėjų tarybos⁵⁵ patvirtintą Pavyzdinių apylinkių teismų, apygardų teismų ir apygardų administracinių teismų struktūrų aprašymą, kiekvienam teisėjui turėtų būti paskirtas vienas teisėjo padėjėjas ir vienas teismo posėdžių sekretorius (išskyrus Vilniaus apygardos teismą, kuriame numatyta dviem teisėjų padėjėjų pareigybėmis daugiau nei teisėjų). Laikėme, kad tai atitinka šių pareigybių poreikį.
67. 2019 metais apylinkių, apygardų ir apygardų administraciniuose teismuose buvo patvirtinta 700 teisėjų pareigybių, 647 teisėjų padėjėjų pareigybės, 676 teismo posėdžių sekretorių pareigybės. Esant tokiam pareigybių skaičiui, nėra sudarytos galimybės sukomplektuoti teisėjų komandų: trūksta 55 teisėjų padėjėjų ir 24 teismo posėdžių sekretorių. Įvertinus užimtas pareigybes, trūkumas dar didesnis:
- Didėjant neužimtų pareigybių skaičiui, teisėjų padėjėjų trūkumas kasmet auga: 2019 m. trūko 102 teisėjų padėjėjų (iš jų 89 proc. – apylinkių teismuose) (18 pav.).

18 pav. Teisėjų padėjėjų pareigybių užimtumas 2017–2019 m.

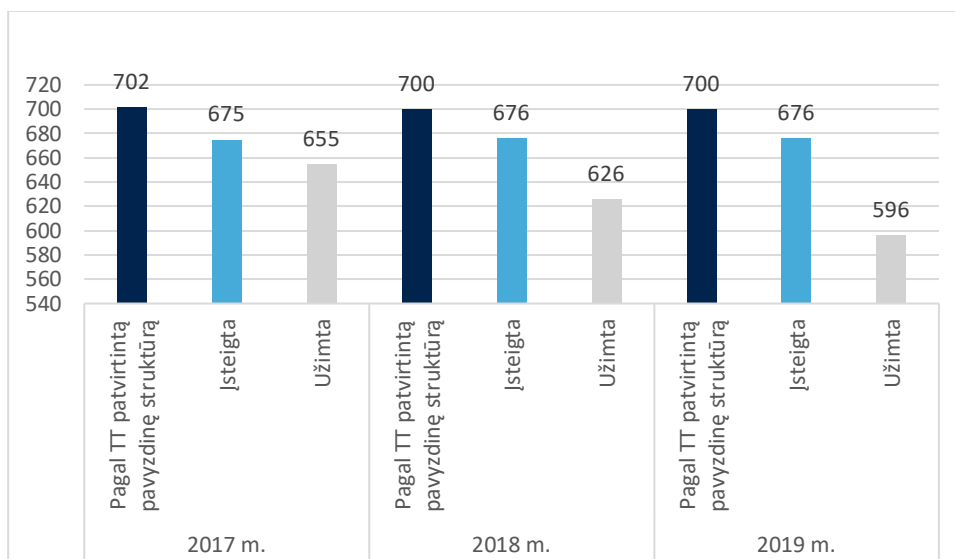
Šaltinis – Valstybės kontrolė

⁵⁴ NTA 2019 m. Lietuvos teismų veiklos rezultatuose, teikdama grąžintų bylų duomenis, pateikė pastabą, kad *statistika sudaryta 2020-01-30. Tos dienos duomenimis, aukštesnės instancijos teismuose yra išnagrinėtos ne visos bylos, kurias nagrinėjant apylinkių teismuose 2017–2019 m. buvo priimti ir apskysti sprendimai, todėl aukštesnės instancijos teismuose išnagrinėjus visas minėtas bylas, panaikintų ir pakeistų sprendimų skaičius gali didėti.

⁵⁵ Teisėjų tarybos 2018-09-28nutarimas Nr. 13P-101-(7.1.2) „Dėl pavyzdinių apylinkių teismų, apygardų teismų ir apygardų administracinių teismų struktūrų aprašymų ir pareigybių sąrašų patvirtinimo“.

- Teismo posėdžių sekretorių trūkumas kasmet augo: 2019 m. trūko 104 teismo posėdžių sekretorių (iš jų 83 proc. apylinkių teismuose) (19 pav.).

19 pav. Teismo posėdžių sekretorių pareigybių užimtumas 2017–2019 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

68. Audito metu 14 iš 19 apklaustų apylinkių, apygardų ir apygardų administracinių teismų (74 proc.) 2018 m. susidūrė su problemomis vykdydami teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių atrankas. Esminės problemos – neįvykstančios atrankos, mažas pretendentų skaičius. NTA teigimu, šių pareigybių darbo užmokestis yra nekonkurencingas, nes teisėjų padėjėjų pareiginės algos koeficiento ribos baziniais dydžiais – nuo 6,4 iki 12, teismo posėdžių sekretorių – nuo 4 iki 9,5⁵⁶. Pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teisme vidutinis teisėjo padėjėjo bruto darbo užmokestis 2019 m. IV ketv. sudarė 1 322,11 Eur, posėdžių sekretoriaus – 1 130,81 Eur⁵⁷. Palyginimui: vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2019 m. IV ketv. sostinės regione – 1 509,4 Eur⁵⁸. Auditorių nuomone, atlygio dydžio už darbą teisėjų padėjėjams ir teismo posėdžių sekretoriams nustatymo klausimas turėtų būti sprendžiamas sistemiškai vertinant mokėjimo valstybės tarnautojams už darbą tvarkos klausimą ir atsižvelgiant į šioms pareigybėms tenkantį atsakomybės lygį.
69. 2019 metais valstybės tarnautojų atrankas pradėjus centralizuotai vykdyti Valstybės tarnybos departamentui, pailgėjo teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių atrankų trukmė (šią problemą įvardijo visi 19 apklaustų teismų).

Ilgai trunkančios teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių atrankos pavyzdys

- Vilniaus miesto apylinkės teismas: „Nuo kandidato prašymo pateikimo dalyvauti konkurse iki konkurso dienos praeina ne mažiau nei 2–3 mėn., per tą laikotarpį pretendentai dažnai susiranda darbus kitur ir neatvyksta į konkursus.“
- Klaipėdos apygardos teismas: „Nuo prašymo surengti konkursą (atranką) iki jo suorganizavimo praeina daugiau nei keli mėnesiai (pvz., 2019-03-05 pateikus prašymą, atranka surengta tik 2019-05-15), o jai neįvykus, vėl viskas kartojasi“.

⁵⁶ Valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymas, 1 priedas, Nr. XIII-1370, 2018-06-29.

⁵⁷ Vilniaus miesto apylinkės teismo darbuotojų vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio statistinė informacija. Prieiga per internetą: <https://vilniausmiesto.teismas.lt/administracine-informacija/darbo-uzmokestis/30>.

⁵⁸ Darbo užmokestis regionuose, apskrityse ir savivaldybėse. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=7315693>.

70. Nesukomplektuotas teisėjų komandų korpusas nesudaro sąlygų efektyviam ir operatyviam bylų nagrinėjimui užtikrinti. 58 proc. (11 iš 19) apklaustų teismų nurodė, kad nesukomplektuotas teisėjų padėjėjų korpusas daro įtaką teisėjų darbo krūvio didėjimui.
71. Žodinis bylų nagrinėjimas negali vykti nesant teismo posėdžių sekretoriaus. 68 proc. (13 iš 19) apklaustų teismų nurodė, kad teismo posėdžių sekretorių trūkumas daro neigiamą įtaką bylų nagrinėjimo operatyvumui, išauga teismo posėdžių atidėjimo tikimybė, ilgėja jų skyrimo eiga.
72. Teismų sistemoje 2019 m. dirbo apie 3,5 tūkst. darbuotojų. Teisėjų ir jų komandose dirbančių teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių skaičius sudaro 61 procentą. Vykdančioms teismų pertvarkoms, buvo siekiama optimizuoti vidaus administravimo funkcijas, o sutaupytas lėšas panaudoti teisėjų padėjėjų pareigybėms finansuoti⁵⁹. Auditorių nuomone, būtina įvertinti vidaus administravimo funkcijas atliekančių pareigybių poreikį ir ieškoti vidinių išteklių teisėjo komandoms suformuoti.

Nepakankamai optimizuotos vidaus administravimo funkcijos

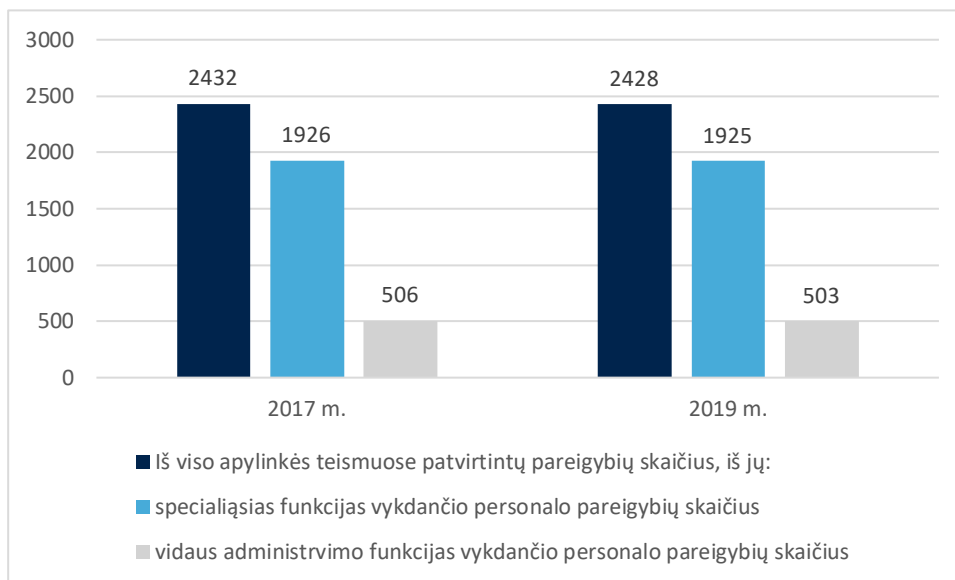
73. Teismų reformos koncepcijoje numatyta, kad sustambintame teisme, kaip viename vienetė, turėtų būti sutelkti šiuo metu atskiruose teismuose esantys ūkiniai, finansiniai, žmogiškieji ištekliai⁶⁰. Teismo administracijos sutelkimas viename vienetė suteiktų galimybę efektyviau panaudoti teismams skiriamas valstybės biudžeto lėšas ir žmogiškuosius išteklius, o tai leistų vietoje dalies sujungiamų teismų administracijos darbuotojų pareigybių finansuoti kitas pareigybes, pvz., papildomas teisėjų padėjėjų pareigybes.
74. Atkreipėme dėmesį, kad nėra nustatyta, kurios pareigybės yra priskiriamos vykdančioms vidaus administravimo funkcijoms, todėl, suderinę su Teisėjų taryba, prie vidaus administravimo funkcijų vykdančio personalo nepriskyrėme šių specialiasias funkcijas vykdančių pareigybių: teisėjų (teismų pirmininkai ir jų pavaduotojai), teismo pirmininko patarėjų, teisėjų padėjėjų, teismo posėdžių sekretorių, raštinės darbuotojų, psichologų ir vertėjų.
75. Audito metu nustatėme, kad:
 - Bendras apylinkės teismuose patvirtintų pareigybių⁶¹ skaičius 2017–2019 m. beveik nekito. 2019 m., palyginti su 2017 m., patvirtintų pareigybių skaičius sumažėjo 4 pareigybėmis (2017 m. – 2 432, o 2019 m. – 2 428) (20 pav.).

⁵⁹ Teismų reformos koncepcija, 2 psl.

⁶⁰ Teismų reformos koncepcija, 2, 4 psl.

⁶¹ Pavyzdinis apylinkių teismų, apygardų teismų ir apygardų administracinių teismų struktūrų aprašymas ir pareigybių sąrašas.

20 pav. Specialiąsias funkcijas ir vidaus administravimą atliekančio personalo pareigybių skaičius apylinkės teismuose

Šaltinis – Valstybės kontrolė

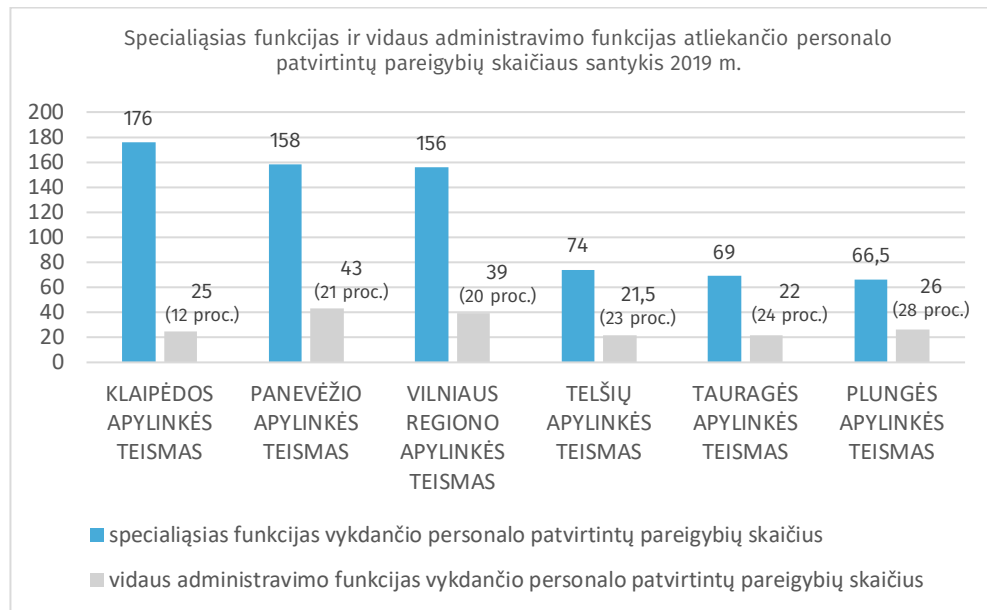
- Vidaus administravimo funkcijas atliekančio personalo pareigybių skaičius iš esmės nesumažėjo: 2017 m. vienam teisėjui teko 1,028, o 2019 m. – 1,024 vidaus administravimą atliekančio personalo. Sujungus apylinkės teismus, mažėjo teismo pirmininkų pareigybių, kurias užimantys teisėjai vykdė ir dalį vidaus administravimo funkcijų. Teismo pirmininkų pareigybių skaičius sumažėjo 37 (nuo 49 iki 12). Šias pareigas ėję teisėjai buvo perkelti į teisėjų pareigas. Taip pat sumažėjo buhalterių (finansininkų) pareigybių skaičius: po pertvarkos 14 teismų (12 apylinkės ir 2 apygardų administraciniuose teismuose) sumažėjo 15 buhalterių (finansininkų) pareigybių (nuo 70 iki 55)⁶². Vidaus administravimo funkcijoms vykdyti buvo įsteigta 12 teismo kanclerio pareigybių.

76. Nors teismų pertvarka buvo siekiama efektyviau naudojant valstybės biudžeto lėšas vietoje dalies sujungiamų teismų administracijos darbuotojų pareigybių finansuoti kitas pareigybes, pvz., papildomas teisėjų padėjėjų pareigybes, tačiau apylinkės teismuose nei teisėjų padėjėjų, nei teismo posėdžių sekretorių pareigybių papildomai nebuvo įsteigta (2017 ir 2019 m. buvo 443 teisėjų padėjėjų ir 491 teismo posėdžių sekretorių pareigybės).
77. 2017–2019 m. bendras vidaus administravimo funkcijas vykdančio personalo pareigybių skaičius nuo visų apylinkės teismuose patvirtintų pareigybių skaičiaus sudarė 21 procentą. Pagal apylinkės teismų pateiktus duomenis atskiruose apylinkės teismuose vidaus administravimą vykdančio personalo pareigybių dalis nuo visų teisme patvirtintų pareigybių skirtinga. Palyginę apylinkės teismus, kuriuose patvirtinta apie 100 pareigybių (Plungės apylinkės teismas – 92,5 patvirtintos pareigybės; Tauragės apylinkės teismas – 91; Telšių apylinkės teismas – 95,5 pareigybės), ir teismus, kuriuose patvirtinta apie 200 pareigybių (Klaipėdos apylinkės teismas – 201; Panevėžio apylinkės teismas – 201; Vilniaus regiono

⁶² Nacionalinė teismų administracija, „Teismų reorganizavimo įgyvendinimo stebėsenos analizė“, 17 psl.

apylinkės teismas – 195), nustatėme, kad vidaus administravimą vykdančių pareigybių skaičius panašaus dydžio apylinkės teismuose skiriasi iki 10 proc. (21 pav.).

21 pav. Specialiąsias funkcijas ir vidaus administravimo funkcijas atliekančio personalo patvirtintų pareigybių skaičiaus santykis 2019 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal apylinkės teismų pateiktus duomenis

78. Būtų naudinga išorinių administravimo patikrinimų metu įvertinti apylinkės teismų vidaus administravimo funkcijų organizavimą ir teikti rekomendacijas teismams dėl efektyvesnio šių funkcijų atlikimo organizavimo.

3. AR TEISMŲ INFRASTRUKTŪRA PAKANKAMA SAUGIAI APLINKAI UŽTIKRINTI IR TEISMO POSĖDŽIAMS ORGANIZUOTI

79. Teismo patalpose turi būti sudaroma saugi aplinka proceso dalyviams ir užtikrinamas sklandus bylos nagrinėjimas naudojant konferencinę įrangą.
80. Laikėme, kad teismuose sukurta pakankama infrastruktūra, kai:
- sudarytos sąlygos saugiai aplinkai proceso dalyviams teismuose užtikrinti⁶³;
 - teismuose esantis teismo posėdžio salių skaičius atitinka Teisėjų tarybos patvirtintus reikalavimus⁶⁴;
 - visi teismai aprūpinti vaizdo konferencine įranga⁶⁵.

⁶³ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/29ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai, 19 str.; Baudžiamojo proceso kodeksas, 186 str.

⁶⁴ Teisėjų tarybos 2015-01-30 nutarimu Nr. 13P-16-(7.1.2) patvirtintas Pavyzdinių pagrindinių teismų pastatų ir patalpų projektavimo ir įrengimo reikalavimų aprašas.

⁶⁵ Pavyzdinių pagrindinių teismų pastatų ir patalpų projektavimo ir įrengimo reikalavimų aprašas, 88 p.

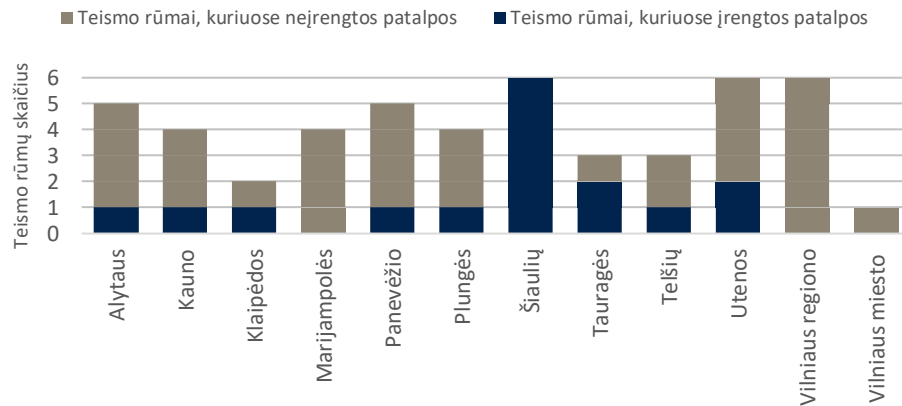
3.1. Ne visuose teismuose galima užtikrinti pakankamai saugią aplinką proceso dalyviams

81. Teismai skiria daug dėmesio saugiai aplinkai juose užtikrinti. Teismuose dirbantys psichologai bei teismo savanoriai padeda užtikrinti proceso dalyvių saugią emocinę aplinką, padėti įveikti jaudulį, susiorientuoti nepažįstamoje aplinkoje, teikti psichologinę paramą teismuose. Teisės aktai nustato papildomus saugos reikalavimus pažeidžiamiausiems proceso dalyviams – liudytojams ir (ar) nukentėjusiesiems baudžiamosiose bylose bei nepilnamečiams.
82. 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą, kurios tikslas – užtikrinti, kad nusikaltimų aukos gautų tinkamą informaciją, paramą ir apsaugą ir galėtų dalyvauti baudžiamajame procese. Teisėjų taryba, atsižvelgdama į šią direktyvą, saugumo teismuose politikos apraše⁶⁶ įtvirtino reikalavimus naujai statomuose (rekonstruojamuose) teismų pastatuose teisės aktų nustatyta tvarka įrengti specialias patalpas, skirtas asmenims, baudžiamajame procese pripažintiems nukentėjusiais ir liudytojais, kuriuos reikia apsaugoti nuo neigiamo kitų proceso dalyvių poveikio, laukiant teismo posėdžio (atskiri teismų laukiamieji).
83. Nustatėme, kad nuo 2015 m., įsigaliojus minėtiems reikalavimams, rekonstruotas tik vienas teismo pastatas, o dviejų pastatų rekonstrukcija ir statyba dar yra vykdoma. Kaip užtikrinti proceso dalyvių apsaugą pastatuose, kuriems netaikomi minėti reikalavimai, kai nėra įrengtų patalpų nukentėjusiesiems ir (ar) liudytojams, nenumatyta.
84. Baudžiamojo proceso kodekse⁶⁷ įtvirtinta nuostata, kad nepilnamečių liudytojų ar nepilnamečių nukentėjusiųjų apklausas ikiteisminio tyrimo teisėjai vykdytų nepilnamečių apklausoms pritaikytose patalpose. Neturint tokių patalpų teismuose, gali būti neužtikrinta reikiama apsauga, asmuo gali būti psichologiškai veikiamas neteikti teisingų parodymų, jausti psichologinį diskomfortą, pasakodamas apie įvykius, ir dėl to parodymai gali būti pripažįstami nepatikimais, dėl to gali būti nesudarytos galimybės tinkamai atskleisti tiesą ir išnagrinėti bylą.
85. Laikėme, kad teismuose sukurta saugi aplinka proceso dalyviams, kai kiekviename teisme (teismo rūmuose) yra įrengti nepilnamečių apklausoms pritaikyti kambariai bei patalpos liudytojams ir (ar) nukentėjusiesiems.
86. Lietuvoje ne visuose teismuose (teismo rūmuose) baudžiamojo proceso metu galima užtikrinti pakankamai saugią aplinką nukentėjusiesiems ir (ar) liudytojams, nes:
 - 33 iš 49 (67 proc.) apylinkės teismo rūmų neturi įrengtų patalpų liudytojams ir (ar) nukentėjusiesiems (22 pav.);

⁶⁶ Teisėjų tarybos 2019-05-31 nutarimas Nr. 13P-89-(7.1.2).

⁶⁷ Baudžiamojo proceso kodeksas, 186 str.

22 pav. Įrengtų patalpų skaičius liudytojams ir (ar) nukentėjusiems asmenims teismo rūmuose pagal apylinkės teismus

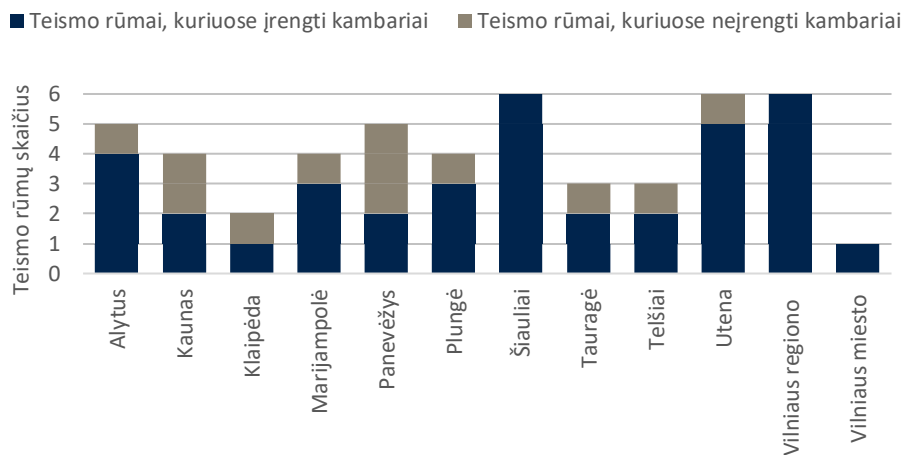
Šaltinis – Valstybės kontrolė

- 3 iš 5 apygardos (Klaipėdos, Panevėžio ir Vilniaus) teismų neturi įrengtų liudytojams ir (ar) nukentėjusiems asmenims pritaiktų patalpų.

87. Ne visuose teismuose (teismo rūmuose) teisėjams sudarytos sąlygos nepilnamečių apklausas vykdyti tam pritaikytose teismo patalpose, nes:

- 12 iš 49 (24 proc.) apylinkės teismo rūmų neturi įrengtų nepilnamečių apklausoms pritaiktų patalpų (23 pav.);

23 pav. Įrengtų nepilnamečių apklausoms pritaiktų kambarių skaičius teismo rūmuose pagal apylinkės teismus

Šaltinis – Valstybės kontrolė

- tik 3 apylinkių teismai⁶⁸ iš 12 yra įsirengę nepilnamečių apklausoms pritaikytas patalpas visuose teismo rūmuose;
- 2 teismo rūmuose⁶⁹ nepilnamečių apklausoms pritaikytos patalpos nėra įrengtos tinkamai ir neatitinka visų tokiems kambariams keliamų reikalavimų⁷⁰;

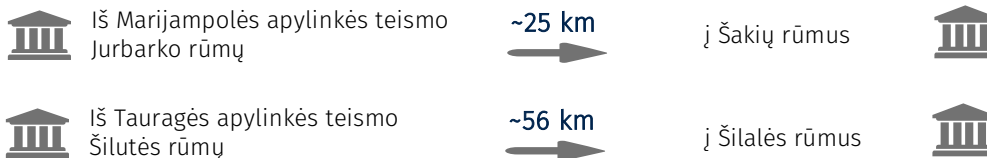
⁶⁸ Šiaulių apylinkės teismas, Vilniaus regiono apylinkės teismas, Vilniaus miesto apylinkės teismas.

⁶⁹ Pakruojo rūmuose trūksta vaikų apklausos įrangos, Mažeikių – neužtikrinta garso izoliacija.

⁷⁰ Teisėjų tarybos 2019-05-31 nutarimas Nr. 13P-89-(7.1.2).

- 2 iš 5 apygardos⁷¹ teismų neturi įrengtų nepilnamečių apklausoms pritaikytų patalpų.
88. Teismai, neturintys įrengtų nepilnamečių apklausoms pritaikytų patalpų, paaiškino, kad, siekdami vykdyti nepilnamečių apklausų reikalavimus, veža juos į artimiausius teismo rūmus, t. y. nepilnamečiai į apklausas vežami nuo 11 iki 61 km atstumu, arba apklausas vykdo kitose patalpose – darbuotojų kabinetuose ar policijos komisariatuose.

Atstumų, kuriais vežami nepilnamečiai į apklausas, pavyzdžiai

Šaltinis – Valstybės kontrolė

89. Teismai, kuriuose neįrengtos nepilnamečių, nukentėjusiųjų ar liudytojų apklausoms pritaikytos patalpos, nenurodė NTA lėšų remontui ar investicijoms poreikio siekiant įrengti tokias patalpas. Išanalizavus 2019 m. teismų remonto ir turto poreikių suvestines, nustatyta, kad iš visų teismų tik Plungės apylinkės teismas nurodė poreikį įrengti nepilnamečių liudytojų ir nukentėjusiųjų apklausos kambarį Kretingos rūmuose.
90. Teisėjų tarybos teigimu „kiekviename teisme turėti įrengtas specialias patalpas, siekiant apsaugoti pažeidžiamiausių proceso dalyvių interesus bei emocinį saugumą, neleidžia ir teismų sistemai skiriami nepakankami finansiniai resursai“.

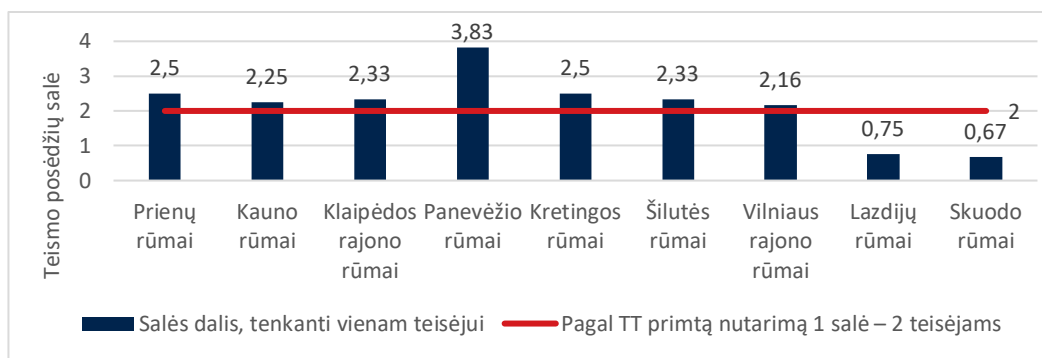
3.2. Ne visuose teismuose esantis teismo posėdžių salių skaičius atitinka Teisėjų tarybos patvirtintus reikalavimus

91. Žodinio proceso bylos nagrinėjamos tam pritaikytose teismo posėdžių salėse. Teisėjų taryba nutarime⁷² nustatė, kad viena posėdžių salė apylinkių teismuose skiriama ne daugiau kaip 2 teisėjams, apygardų ir apygardų administraciniuose teismuose – ne daugiau kaip 3 teisėjams, Lietuvos apeliaciniame, Lietuvos vyriausiajame administraciniame ir Lietuvos Aukščiausiajame teismuose – ne daugiau kaip 6 teisėjams.
92. Audito metu nustatėme, kad ne visuose apylinkės ir apygardos teismuose įrengtų posėdžių salių skaičius atitinka Teisėjų tarybos patvirtintus reikalavimus⁷³:
- 7 (iš 49) apylinkės teismo rūmuose viena teismo posėdžių salė tenka daugiau nei 2 teisėjams;
 - 2 apylinkės teismo rūmuose teismo posėdžio salių yra daugiau, nei teisme dirba teisėjų (24 pav.)

⁷¹ Panevėžio apygardos teismas ir Vilniaus apygardos teismas.

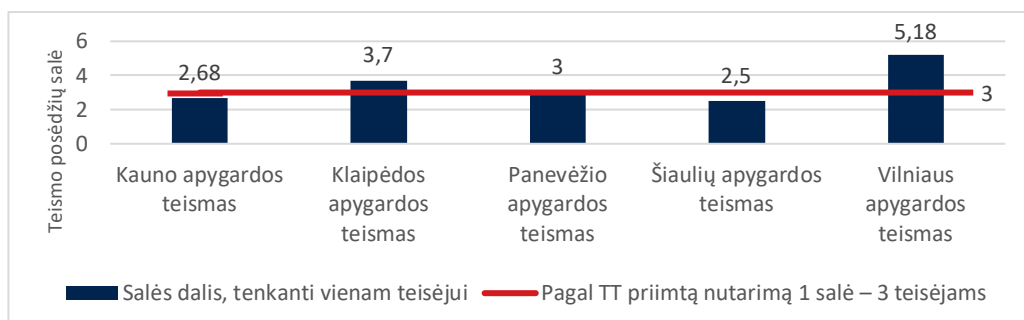
⁷² Teisėjų tarybos 2015-01-30 nutarimu Nr.13P-16-(7.1.2) patvirtintas Pavyzdinių pagrindinių teismų pastatų ir patalpų projektavimo ir įrengimo reikalavimų aprašas.

⁷³ Ten pat.

24 pav. Teisėjų skaičius, tenkantis vienai teismo posėdžių salei apylinkės teismo rūmuose

Šaltinis – Valstybės kontrolė

- 2 (iš 5) apygardos teismuose viena teismo posėdžių salė tenka daugiau nei 3 teisėjams (25 pav.).

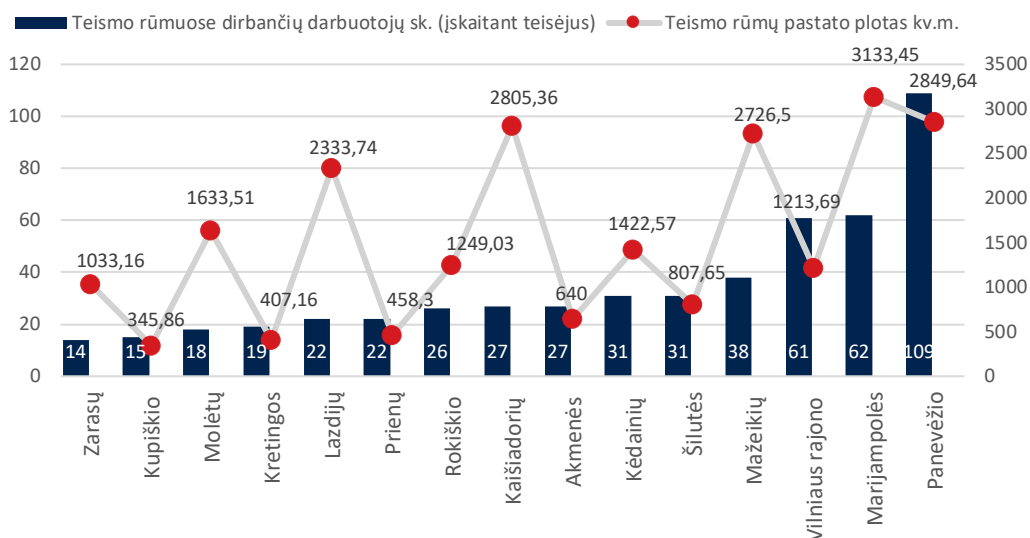
25 pav. Teisėjų skaičius, tenkantis vienai teismo posėdžių salei apygardos teisme

Šaltinis – Valstybės kontrolė

93. Audito metu apklausti apygardos ir apylinkės teismai⁷⁴ nurodė, kad dėl posėdžių salių trūkumo tam tikrais atvejais teisėjui tenka paskirti posėdį kitą dieną, kai žino, kad salė bus laisva.
94. Pagrindinė priežastis, kurią nurodė apylinkės teismai, kuriuose neįrengti nepilnamečių apklausos kambariai, liudytojams ir (ar) nukentėjusiesiems skirtos patalpos ir (ar) trūksta teismo posėdžių salių – patalpų trūkumas teismo pastatuose. Kita vertus, ne visų teismų patalpos panaudojamos racionaliai.
95. Bendras apylinkės teismų patalpų plotas – 83,8 tūkst. kv. m., jų išlaikymui kasmet skiriama apie 915,1 tūkst. Eur. Įvertinę, ar racionaliai panaudojamas teismų turimas turtas, nustatėme, kad teismo patalpų plotas nepriklauso nuo teisme dirbančių darbuotojų skaičiaus. Didžiausi skirtumai pastebimi 14-oje iš 49 apylinkės teismo rūmų (27 pav.). Auditorių skaičiavimais, vienam darbuotojui tenkantis teismo rūmų pastatų plotas skiriasi iki 5 kartų. Mažiausiai patalpų ploto darbuotojams, įskaitant teisėjus, tenka Vilniaus regiono apylinkės teismo Vilniaus rajono rūmuose – apie 20 kv. m., daugiausiai – Alytaus apylinkės teismo Lazdijų rūmuose – apie 106 kv. m (26 pav.).

⁷⁴ 5 iš 12 apylinkės teismų ir 2 iš 5 apygardos teismų.

26 pav. Apylinkės teismo rūmų patalpų plotas ir darbuotojų skaičius

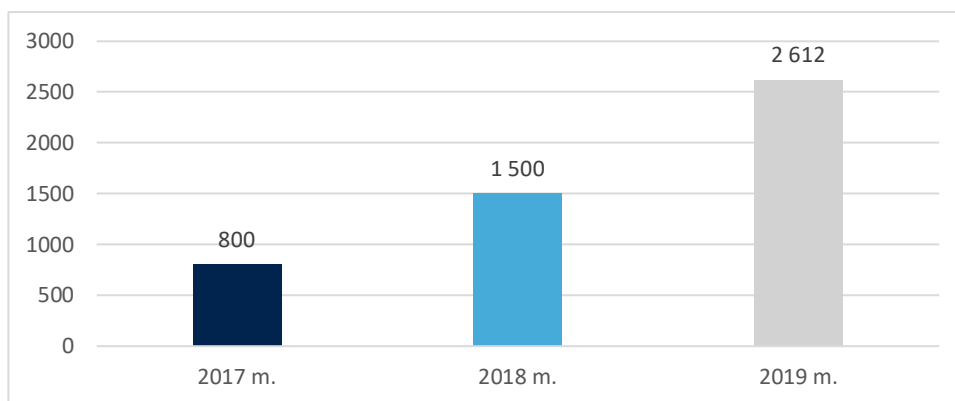
Šaltinis – Valstybės kontrolė

96. Vilniaus regiono apylinkės teismo teritorijoje esančiame Elektrėnų mieste nėra teismo rūmų, bet teismo posėdžiai Elektrėnuose vyksta, organizuojant išvažiuojamuosius teismo posėdžius. 2019 m. Vilniaus regiono apylinkės teismas su Elektrėnų savivaldybe pasirašė bendradarbiavimo susitarimą, pagal kurį teismas reguliariai atvyksta nagrinėti bylų savivaldybei priklausančiose patalpose.
97. Siekiant racionaliai naudoti valstybės turtą, priimant sprendimus dėl teismų (teismo rūmų) buveinių, skatintume išanalizuoti teisinių institucijų naudojamas valstybei ir savivaldybei nuosavybės teise priklausančias ir (ar) nuomojamas patalpas ir įvertinti galimybes priimti sprendimus, tenkinančius institucijų poreikį, užtikrinančius racionalų turto naudojimą ir išlaikant teismų nepriklausomumą.

3.3. Teismams trūksta vaizdo konferencinės įrangos

98. Vaizdo konferencijų įranga leidžia teismams nuotoliniu būdu apklausti liudytojus, nukentėjusiuosius, asmenis, kurie negali atvykti į teismo posėdžius, taip pat suteikia galimybes apklausti neįgaliuosius, nepilnamečius, asmenis, esančius laisvės apribojimo įstaigose, nuteistuosius. Tokiu būdu vaizdo konferencijų įrangos pagalba sudaromos prielaidos greitesniam ir lengviau prieinamam teismo procesui taip pat taupomos valstybės lėšos, patiriamos konvojavimams.
99. Centralizuotos teismų sistemos vaizdo konferencijų įrangos panaudojimas teismuose 2019 m., palyginti su 2017 m., padidėjo daugiau kaip 3 kartus. 2017 m. vaizdo konferencijų įrangą teismai panaudojo apie 800 kartų, 2019 m. – 2 612 kartų (28 pav.). Aktyviausiai centralizuota teismų sistemos vaizdo konferencijų įranga naudojosi ir nuotolinius teismo posėdžius rengė Regionų apygardos administracinis teismas ir Vilniaus miesto apylinkės teismas⁷⁵ (27 pav.).

⁷⁵ Lietuvos teismų veiklos rezultatai, 2019 m.

27 pav. Vaizdo konferencijų įrangos panaudojimo atvejų skaičius teismuose 2017–2019 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

100. Vaizdo konferencijų įrangos poreikis teismuose didėja, nes:

- 2019 m. priėmus Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo pakeitimą⁷⁶, psichikos ir elgesio sutrikimų turinčio paciento dalyvavimas teismo posėdyje nėra įmanomas dėl jo fizinės ir (ar) psichikos sveikatos būklės, todėl jam turi būti suteikta galimybė būti išklausytam teisėjo psichikos sveikatos priežiūros įstaigoje arba nuotolinės apklausos būdu. 2019 metais vien tik Vilniaus m. apylinkės teisme vyko 370 teismo posėdžių naudojant centralizuotą teismų sistemos vaizdo konferencijų įrangą, sujungiančią su psichiatrinėmis ligoninėmis (tam kiekvieną darbo dieną po pietų yra skiriama teismo posėdžių salė su įrengta centralizuota teismų sistemos vaizdo konferencijų įranga).
- 2019 m. uždarius Lukiškių tardymo izoliatorių ir asmenis perkėlus į kitas Lietuvos įkalinimo įstaigas, padidėjo konvojavimo atstumai, dėl to išaugo vaizdo konferencijų įrangos poreikis. Pvz., į Vilniaus regiono apylinkės teismą teisiniams procesams vykdyti konvojuojami kituose Lietuvos regionuose esančiose įkalinimo įstaigose kalintys asmenys.

101. Didinant teismo proceso operatyvumą ir prieinamumą asmenims, dėl tam tikrų priežasčių negalintiems atvykti į teismą, svarbu užtikrinti, kad kiekviename teisme (teismo rūmuose) būtų sudarytos sąlygos panaudoti vaizdo konferencijų įrangą organizuojant teisinius procesus nuotoliniu būdu⁷⁷.

102. 2014 metais, siekiant efektyvesnio teismo proceso, į teismų sistemą buvo pradėta diegti centralizuota vaizdo konferencijų įranga, tačiau per 6 metus įdiegta tik 28 stacionarios ir 5 mobilios šios įrangos komplektai: Lietuvos Aukščiausiajame Teisme, Lietuvos apeliaciniame teisme, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, Vilniaus ir Kauno apygardų administraciniuose teismuose, visuose apygardų teismuose ir po vieną vaizdo konferencijų įrangos komplektą 11-oje iš 49 teismo rūmų⁷⁸ (22 proc. teismo rūmų). Penkių teismų⁷⁹ turima mobili vaizdo konferencijų įranga, esant reikalui, gali būti panaudota kituose toje pačioje teritorijoje esančiuose teismuose, kuriuose nėra įdiegtos stacionarios teismų sistemos vaizdo konferencijų įrangos, tačiau dėl didėjančio šios

⁷⁶ Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo Nr. I-924 pakeitimas (reg. Nr. XIII-1906).

⁷⁷ Pavyzdinių pagrindinių teismų pastatų ir patalpų projektavimo ir įrengimo reikalavimų aprašas, 88 p.

⁷⁸ Klaipėdos, Alytaus, Marijampolės, Vilkaviškio, Panevėžio, Utenos ir Ignalinos, Vilniaus miesto, Kauno, Kaišiadorių, Šiaulių apylinkės teismų rūmuose.

⁷⁹ Teismai, kuriuose įdiegta mobili vaizdo konferencijų įranga: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių apygardų.

įrangos poreikio teismuose esančios įrangos nebepakanka. 90 proc. (10 iš 11) apylinkės teismų, turinčių teismo rūmus, nuomone, vaizdo konferencijų įranga leidžia operatyviau nagrinėti bylas, užtikrinti saugesnę aplinką teismo proceso dalyviams, mažinti organizacinio darbo sąnaudas, taupyti valstybės lėšas (pvz., konvojavimo išlaidos), todėl turėtų būti įdiegta tiek centriniuose, tiek visuose teismo rūmuose.

103. Teismai, kuriuose įrengta centralizuota teismų sistemos vaizdo konferencijų įranga, turi galimybę organizuoti vaizdo konferencijas su visomis įkalinimo įstaigomis, Generaline prokuratūra, Kauno apygardos prokuratūra, Lietuvos teismo ekspertizės centru. Tačiau nėra galimybės organizuoti vaizdo konferencijų su policijos įstaigomis ar kitomis valstybės įstaigomis, nors jos ir turi vaizdo konferencijų įrangą.
104. NTA paaiškinimu, naudojant centralizuotą teismų sistemos vaizdo konferencijų įrangą nėra galimybės organizuoti konferencijų su policijos įstaigomis, nes turimos įrangos technologiškai nesuderintos, todėl policijos įstaigos nėra prijungtos prie NTA vidinio vaizdo konferencijų įrangos serverio. 2019 metais policijos pareigūnai iš policijos areštinių į teismus konvojavo 10 176 (2018 m. – 10 628) asmenis, atlikdami 7 341 (2018 m. – 8 142) teisminius konvojus. Rengiant vaizdo konferencijas su policijos įstaigomis, sumažėtų teisminių konvojų poreikis ir konvojavimo funkcijai vykdyti skiriamos valstybės biudžeto lėšos. Dėl tos pačios priežasties vaizdo konferencijos nerengiamos ir su Vilniaus psichikos sveikatos centru, kuris turi vaizdo konferencijų įrangą, tačiau nėra galimybės jos prijungti prie NTA serverio dėl apkrovos, todėl teisėjams tenka vykti į Psichikos sveikatos centrą.
105. 2014 m. prieš pradėdant diegti vaizdo konferencijų įrangą, NTA nepakankamai įvertino šios įrangos tinklo plėtros galimybes visoje teismų sistemoje. Pagal NTA pateiktą informaciją, centralizuotos teismų sistemos vaizdo konferencijų įrangos plėtra nebegalima dėl per didelės šios įrangos serverio apkrovos⁸⁰. Audito metu Teisėjų taryba informavo, kad centralizuotos teismų sistemos vaizdo konferencijų įrangos sistemos plėtrai teismuose 2020 m. planuojama skirti 400 tūkst. Eur, iš jų 130 tūkst. – ryšio kanalo plėtrai.
106. Dėl nepakankamai išplėto vaizdo konferencijų įrangos tinklo teismų sistema nepakankamai pasirengusi vykdyti teisingumą ekstremaliųjų situacijų metu. Dėl Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbto karantino nuo 2020 m. kovo 16 d. buvo atidėta dalis žodinių teismo posėdžių, tiesiogiai neaptarnaujami asmenys. Teisėjų taryba teismams rekomendavo, nagrinėjant bylas žodinio proceso tvarka, pagal galimybes teismo posėdžius organizuoti naudojant nuotolinio vaizdo priemones, o negalint tokiu būdu organizuoti bylų nagrinėjimo, šį procesą atidėti⁸¹. Dėl to, kad ne visuose apylinkės teismų rūmuose įdiegta vaizdo konferencijų įranga, 78 proc. apylinkės teismų nesudarytos techninės galimybės teisminius procesus organizuoti nuotoliniu būdu. Tai lemia, kad daliai proceso dalyvių teisingumo užtikrinimas nukeltas neapibrėžtam laikotarpiui.
107. Auditorių vertinimu, siekiant didinti galimybes teisminius procesus organizuoti nuotoliniu būdu, būtina periodiškai vertinti turimą vaizdo konferencinę ir programinę įrangą bei nustatyti jų plėtros poreikį tarp teismų ir kitų valstybės institucijų. Taip būtų sudarytos sąlygos efektyviau organizuoti teisminius procesus, didinti teismų prieinamumą asmenims ir sumažinti valstybės lėšas, skirtas konvojavimo funkcijai vykdyti.

⁸⁰ NTA 2019-11-15 raštas Nr. FTIT19-20SR2019/02 FORTECH „Dėl vaizdo konferencinės įrangos“.

⁸¹ Teisėjų tarybos 2020-03-13 raštas Nr. 36P-47-(7.1.10).

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Laukiamas audito poveikis: Įgyvendinus rekomendacijas bus sudarytos sąlygos visiems teismams ir kiekvienam teisėjui efektyviau nagrinėti bylas.

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
1-asis pagrindinis audito rezultatas: <ul style="list-style-type: none"> Lietuva neturi teismų sistemos tobulinimo vizijos; per 12 metų neišgrynintos teismų funkcijos; negerėja teismų veiksmingumo rodikliai. 2-asis pagrindinis audito rezultatas: <ul style="list-style-type: none"> ribotos teisėjų specializacijos galimybės. 	Didelės svarbos 1. Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas vykdyti teisingumą ir užtikrinti nuoseklią teismų sistemos tobulinimą, atsisakant teismams nebūdingų funkcijų ir sudarant sąlygas teisėjų specializacijai, numatyti ilgalaikes teismų sistemos plėtros prioritetingas kryptis, tikslus, uždavinius ir laukiamą rezultatą.	Užtikrintas nuoseklus teismų sistemos tobulinimo vizijos formavimas, įgyvendinimas ir įgyvendinimo stebėseną	Teismų sistemoje nėra numatyta prioritetinių teismų tobulinimo kryptių, tikslų, uždavinių ir laukiamo rezultato.	–	Vertinant pokytį	Teisėjų taryba ir Teisingumo ministerija	2026 I ketvirtis
		Atsisakyta teismams nebūdingų funkcijų.	Neišgrynintos teismams nebūdingos funkcijos – teismai atlieka jiems nebūdingas funkcijas.	–	Vertinant pokytį		
		Teisėjų, besispecializuojančių nagrinėti civilines arba baudžiamąsias ir (ar) administracinių nusižengimų bylas dalis (proc.)	70	85	Kas treji metai (2023 m.)		

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
		apylinkės teismuose.					
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemones	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Įtraukti teismų sistemos tobulinimo vizijos sukūrimą į Teisėjų tarybos 2021-2024 m. strategines veiklos kryptis, tvirtinamas Teisėjų tarybos nutarimu				Teisėjų taryba ir Nacionalinė teismų administracija	2021 m. II ketvirtis
		2. Sukurti teismų sistemos tobulinimo viziją				Teisėjų taryba ir Nacionalinė teismų administracija	2023 m. I ketvirtis
		3. Priimti sprendimus dėl teismams nebūdingų funkcijų atsisakymo, parengiant įstatymų projektus ir pateikiant juos Seimui.				Teisingumo ministerija ir Teisėjų taryba	2020 m. IV ketvirtis
		4. Įvertinus teismų sistemos tobulinimo vizijos nuostatas ir kryptis, numatyti teisėkūros ir organizacines priemones, sudarančias galimybes didinti teisėjų, besispecializuojančių nagrinėti civilines arba baudžiamąsias ir (ar) administracinių nusižengimų bylas apylinkės teismuose, dalį (proc.).				Teisingumo ministerija ir Teisėjų taryba	2024 m. I ketvirtis
2-asis pagrindinis audito rezultatas:	Didelės svarbos	Nustatyti kriterijai, pagal kuriuos nustatomi optimalūs teisėjų darbo krūviai, leidžiantys suformuoti			Vertinant pokytį	Teisėjų taryba	2026 m. I ketvirtis
<ul style="list-style-type: none"> nepagrįstas teisėjų poreikis Lietuvos teismų sistemoje; ilgas teisėjų atrankos procesas; 	<p>2.1. Siekiant suformuoti tinkamus žmogiškuosius išteklius, kad būtų galima efektyviai nagrinėti bylas, įvertinti teismų sistemai pavestoms funkcijoms įgyvendinti reikalingų žmogiškųjų išteklių poreikį ir priimti sprendimus dėl optimalaus teisėjų skaičiaus nustatymo ir operatyvesnio</p>	<p>optimalūs teisėjų darbo krūviai, leidžiantys suformuoti</p>	<p>Nėra kriterijų, kuriais remiantis nustatomi optimalūs teisėjų darbo krūviai.</p>				

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**	
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė				
<ul style="list-style-type: none"> teisėjų komandoms suformuoti teisėjų korpuso ir jų komandos trūksta teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių. 	teisėjų korpuso ir jų komandos suformavimo.	optimalų teisėjų korpusą.						
		Priemonės**					Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jų terminas***
		1. Išgryninus bylų sudėtingumo vertinimo metodikos tobulinimo kryptį, nustatyti optimalų teismo (teisėjo) darbo krūvį, pakeisti teisės aktus ir pritaikyti Lietuvos teismų informacinę sistemą					Teisėjų taryba ir Nacionalinė teismų administracija	2024 m. II ketvirtis
		2. Sukurti teisėjų korpuso formavimo strategiją					Teisėjų taryba ir Nacionalinė teismų administracija	2023 m. IV ketvirtis
3. Inicijuoti teisinio reguliavimo pakeitimus, siekiant padidinti teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių pareigybių patrauklumą ir žmonių pritraukimą į teismų sistemą					Teisėjų taryba ir Nacionalinė teismų administracija	2023 m. II ketvirtis		
3-iasis pagrindinis audito rezultatas: <ul style="list-style-type: none"> ne visuose teismuose galima užtikrinti pakankamai saugią aplinką proceso dalyviams; ne visuose teismuose pakanka teismo posėdžių salių efektyviam bylų nagrinėjimui 	Vidutinės svarbos 2.2. Siekiant sudaryti reikiamas sąlygas pažeidžiamiausių proceso dalyvių saugumui užtikrinti ir teismo posėdžiams organizuoti, įvertinti teismams ir jų rūmams reikalingų patalpų poreikį ir priimti sprendimus dėl jų valdomo turto, užtikrinant, kad būtų įrengtos patalpos, būtinos pažeidžiamiausių proceso dalyvių	Teismų, kuriuose liudytojams ir nukentėjusiems asmenims	Apylinkių teismai 33	85	Kas treji metai (2023 m., 2026, 2029 m.)	Teisėjų taryba	2033 m. I ketvirtis	
		užtikrintos saugios sąlygos, dalis (proc.)	Apygardų teismai 40					

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
	saugumui užtikrinti, ir teismo posėdžių salės, būtinos žodinio proceso byloms nagrinėti.	Teismų, kuriuose užtikrintos saugios sąlygos vaikų apklausoms, dalis (proc.)	Apylinkių teismai 76 Apygardų teismai 60	85	Kas treji metai (2023 m., 2026, 2029 m.)		
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Visuose naujai statomuose, rekonstruojamuose ir kapitališkai remontuojamuose teismų pastatuose įrengti nepilnamečių apklausos kambarius bei atskirus laukiamuosius liudytojams ir nukentėjusiems asmenims				Nacionalinė teismų administracija	Po kiekvieno naujai pastatyto, rekonstruoto ar kapitališkai suremontuoto statinio statybos užbaigimo (stebima iki rekomendacijos įgyvendinimo termino pabaigos)
		2. Visuose teismų pastatuose įrengti nepilnamečių apklausos kambarius bei atskirus laukiamuosius liudytojams ir nukentėjusiems asmenims				Nacionalinė teismų administracija	2031 m. IV ketvirtis
3-iasis pagrindinis audito rezultatas:	Didelės svarbos	Teismo rūmų, kuriuose sudarytos teisėjams sąlygos organizuoti teisinius	80	100	Kas metus (2021 m.)	Nacionalinė teismų administracija	2023 m. I ketvirtis
<ul style="list-style-type: none"> teismams trūksta konferencijų įrangos. 	3. Siekiant užtikrinti efektyvų bylų nagrinėjimą, sudaryti visiems teismams reikiamas sąlygas nuotoliniu būdu organizuoti teismo posėdžius	vaizdo					

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
		procesus nuotoliniu būdu, dalis (proc.)					
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemones	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		Kiekvienuose teismo rūmuose sudaryti teisėjams sąlygas organizuoti teisinius procesus panaudojant stacionarią ar mobilią vaizdo konferencijų įrangą arba kitus įrankius, leidžiančius teismui organizuoti nuotolinius posėdžius				Nacionalinė teismų administracija	2021 m. III ketvirtis

* Detalūs pokyčių rodyklių duomenys pateikti 2 priede „Pokyčių rodyklių duomenys“.

** Priemonės ir terminus joms įgyvendinti, pokyčiui pasiekti ir rodikliams pamatuoti pateikė X subjektas (-ai).

*** Rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos metu gali būti tikslinamos arba keičiamos rekomendacijų įgyvendinimo plane nurodytos priemonės ar pokyčių vertinimo rodikliai Valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos tvarkos aprašo nustatyta tvarka. Aktualus priemonių ir pokyčių vertinimo rodiklių sąrašas yra pateikiamas Valstybės kontrolės atvirose duomenyse adresu www.vkontrole.lt.

Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie priemonių įgyvendinimą ir kai kurių rodiklių reikšmes plane nustatytais terminais:

Nacionalinės teismų administracijos direktoriaus pavaduotojas Antanas Jatkevičius, el. p. antanas.jatkevicius@teismai.lt, tel. (8 5) 2514 298,

Teisingumo ministerijos Teisminės justicijos ir civilinės teisės grupės vyresnysis patarėjas Tautginas Mickevičius, el. p. tautginas.mickevicius@tm.lt, tel. (8 5) 266 2859;

Teisingumo ministerijos Teisminės justicijos ir civilinės teisės grupės vyresnioji patarėja Reda Gabrilavičiūtė, el. p. reda.gabrilaviciute@tm.lt, tel. (8 5) 266 2931

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Teismų sistema“
1 priedas

Audito apimtis ir metodai

Audito apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar teismų sistema užtikrina efektyvų bylų nagrinėjimą, atsakant į klausimus:

- ar tinkamai organizuojamas teismų sistemos veiksmingumo didinimas;
- ar suformuoti žmogiškieji išteklių, reikalingi operatyviai nagrinėti bylas;
- ar užtikrinama reikalinga infrastruktūra teismų funkcijoms vykdyti.

Audituojami subjektai – Nacionalinė teismų administracija, Teisingumo ministerija.

Audituojamas laikotarpis – 2017–2019 m. Taip pat buvo analizuojama 2013 m. įvykusios teismų sistemos pertvarkos tikslai, uždaviniai bei jų įgyvendinimas.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus⁸² ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus⁸³.

Audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
1. Ar kryptingai ir nuosekliai organizuojamas teismų sistemos veiksmingumo didinimas		
1.1. Lietuva neturi teismų sistemos plėtros vizijos	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teismų įstatymą, LR Konstituciją, Konstitucinio Teismo išaiškinimus, Teisingumo ministerijos nuostatus, Teisėjų tarybos darbo reglamentą; • 2012 ir 2016 m. apylinkių teismų reorganizavimo įstatymus, jų aiškinamuosius raštus, NTA parengtą 2018 m. IV ketv. šio įstatymo įgyvendinimo stebėsenos ataskaitą; • 2013 m. Teismų reformos koncepciją; • teisingumo ministro 2013-02-21 įsakymus, reglamentuojančius Civilinio proceso kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso priežiūros komitetų sudarymą, teisingumo ministro valdymo sričių strateginius veiklos planus; • Vilniaus universiteto 2016 m. mokslo studiją „Asmens teisės į civilinės bylos išnagrinėjimą per protingą laiką įgyvendinimo sąlygos“; 	Nustatyti, ar Lietuva turi teismų sistemos plėtros viziją, ar teismų sistemos pertvarkos vykdytos kryptingai, nustatčius konkrečius tikslus, uždavinius, priemones ir rezultatus.

⁸² Valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl Valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“.

⁸³ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“. Peržiūra per internetą: <http://www.vkontrolė.lt/page.aspx?id=350>.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<ul style="list-style-type: none"> • Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) Teismų sistemos žemėlapių sudarymo rekomendacijas. <p>Apklausa. Apklausėme visus apylinkių, apygardų ir apygardų administracinius teismus, TM, NTA. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, Vilniaus apygardos teismo, LVAT, LAT, VU Teisės fakulteto, NTA, TM atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją, viešai skelbiamą statistinę informaciją apie teismų veiklą.</p>	
1.2. Per 12 metų neišgrynintos teismų funkcijos	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teismų įstatymą, LR Konstituciją; • Teisingumo ministerijos nuostatus; • LR XV, XVI ir XVII vyriausybės programas ir XVII Vyriausybės programos priemonių įgyvendinimo planus; • teisingumo ministro 2013-02-21 įsakymus, reglamentuojančius Civilinio proceso kodekso ir Baudžiamojo proceso kodekso priežiūros komitetų sudarymą ir šių komitetų 2017-01-01-2019-08-30 laikotarpių posėdžių protokolus; • teisingumo ministro valdymo sričių 2017–2019, 2018–2020, 2019–2021 m. strateginius veiklos planus. <p>Apklausa. Apklausėme apylinkių teismus, TM. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, Vilniaus apygardos teismo, LAT, VU Teisės fakulteto, Advokatūros, NTA, TM atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją, viešai skelbiamą statistinę informaciją apie teismų veiklą.</p>	Nustatyti, ar imamasi priemonių identifikuoti teismams nebūdingas funkcijas ir perduoti jas kitoms institucijoms.
1.3. Teismų veiksmingumo rodikliai negerėja	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teismų reformos koncepciją ir ją įgyvendinančių teisės aktų projektų aiškinamuosius raštus; • teismų ir teismų savivaldos institucijų veiklos ataskaitas; • Darbo krūvio skaičiavimo teismuose tvarkos aprašą; • Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) ataskaitą <i>EU Justice Scoreboard 2019</i>. <p>Apklausa. Apklausėme apylinkių, apygardų ir administracinius teismus. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, Vilniaus apygardos teismo, LVAT, LAT, VU Teisės fakulteto, NTA, TM atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją, viešai prieinamus, NTA pateiktus statistinius bylų nagrinėjimo duomenis.</p>	Nustatyti, ar gerėja bylų nagrinėjimo operatyvumo ir teismų priimtų sprendimų stabilumo rodikliai.
2. Ar sudarytos sąlygos suformuoti teisėjų ir jų komandų korpusą, kuris užtikrintų efektyvų bylų nagrinėjimą		
2.1. Nepagrįstas teisėjų poreikis Lietuvos teismų sistemoje	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teismų įstatymą, Teismų reformos koncepciją ir ją įgyvendinančių teisės aktų projektų aiškinamuosius raštus; • teismų ir teismų savivaldos institucijų veiklos ataskaitas; 	Įvertinti, ar nustatytas teisėjų poreikis.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<ul style="list-style-type: none"> ● Prezidento dekretus, Seimo nutarimus, Teisėjų tarybos nutarimus ir posėdžių protokolus dėl teisėjų skaičiaus nustatymo, šių posėdžių medžiagą; ● Darbo krūvio skaičiavimo teismuose tvarkos aprašą; ● Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) ataskaitą <i>EU Justice Scoreboard 2019</i>. <p>Apklausa. Apklausėme apylinkių, apygardų ir apygardų administracinius teismus. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, Vilniaus apygardos teismo, LVAT, NTA, TM atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją, viešai prieinamus, NTA pateiktus ir LITEKO kaupiamus statistinius bylų nagrinėjimo duomenis, NTA pateiktus duomenis apie projektą „Teismų veiklos efektyvumo didinimas“.</p>	
2.2. Ilgas teisėjų atrankos procesas	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Teismų įstatymą, Teisėjų atrankos skelbimo ir organizavimo tvarkos aprašą; ● Pretendentų į teisėjus atrankos komisijos darbo tvarkos aprašą, šios komisijos išvadas; ● LR Prezidento dekretus dėl teisėjų skyrimo, atleidimo, perkėlimo; ● NTA pateiktą teisėjų atrankų dokumentaciją; ● teismų ir teismų savivaldos institucijų veiklos ataskaitas. <p>Apklausa. Apklausėme apylinkių, apygardų ir apygardų administracinius teismus. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, Vilniaus apygardos teismo, LVAT, LAT atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją, viešai prieinamą informaciją apie teisėjų atrankų skelbimus, NTA pateiktus atrankų vykdymo proceso, teisėjų atleidimo, priėmimo ir atrankų paskelbimo datų duomenis, viešai prieinamus ir LITEKO kaupiamus statistinius bylų nagrinėjimo duomenis.</p>	Nustatyti, ar užtikrinama, kad atsilaisvinusi teisėjo pareigybė būtų užimta per ne ilgesnį nei 6 mėnesių laikotarpį.
2.3. Ribotos teisėjų specializacijos galimybės	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Teismų įstatymą; Apylinkių teismų įsteigimo ir jų veiklos teritorijų nustatymo įstatymą; ● Teisėjų specializacijos tam tikrų kategorijų byloms nagrinėti nustatymo tvarkos aprašą; ● Teismų reformos koncepciją ir ją įgyvendinančių teisės aktų projektų aiškinamuosius raštus. <p>Apklausa. Apklausėme apylinkių, apygardų ir apygardų administracinius teismus. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, Vilniaus apygardos teismo, LVAT, LAT, VU Teisės fakulteto, Advokatūros atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją, viešai prieinamus ir LITEKO kaupiamus statistinius bylų nagrinėjimo duomenis.</p>	Nustatyti, ar užtikrinama teisėjų specializacijos plėtra, nagrinėjant civilines, baudžiamąsias ir (ar) administracines bylas.
2.4. Teisėjų komandoms suformuoti trūksta teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Teismų įstatymą, Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo 1 priedą; ● Pavyzdinius apylinkių, apygardų ir apygardų administracinių teismų struktūrų aprašymus 	Nustatyti, ar užtikrinamas: <ul style="list-style-type: none"> ● teisėjų komandų sukomplektavimas; ● vidaus administravimas

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<p>ir pareigybių sąrašus, juos patvirtinančius Teisėjų tarybos nutarimus;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 2018 metais finansuojamų teisėjų padėjėjų pareigybių skaičių teismuose nustatantį Teisėjų tarybos nutarimą; ● apylinkių teismų metines 2017–2018 m. veiklos ataskaitas; ● NTA vidaus audito ataskaitą; ● TT parengtą 2018 m. Teismų reformos koncepciją, NTA atliktos 2018 m. IV ketv. teismų reformos stebėsenos ataskaitą; ● Teisėjų tarybos 2015 m. gruodžio 18 d. nutarimą, patvirtinantį administravimo teismuose nuostatus. ● Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) Teismų sistemos žemėlapių sudarymo rekomendacijas. <p>Apklausa. Apklausėme apylinkių, apygardų ir apygardų administracinius teismus. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, Vilniaus apygardos teismo, Generalinės prokuratūros atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją, NTA pateiktus statistinius duomenis, atsirinktų proc. (4 iš 12) apylinkių teismų pateiktus statistinius duomenis apie darbo užmokestį ir personalo išlaikymo išlaidas.</p>	funkcijų centralizavimas.
3. Ar teismų infrastruktūra pakankama saugiai aplinkai užtikrinti ir teismo posėdžiams organizuoti		
3.1. Ne visuose teismuose galima užtikrinti pakankamai saugią aplinką proceso dalyviams	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● apylinkių teismų metines 2017–2018 m. veiklos ataskaitas; ● NTA atliktos 2018 m. teismų reformos stebėsenos ataskaitą; ● Teisėjų tarybos patvirtintus investicijų prioritetus ir planus, Teismų investicijų projektų inicijavimo ir derinimo tvarkos aprašą, Pavyzdinių pagrindinių teismų pastatų ir patalpų projektavimo ir įrengimo reikalavimų aprašą; ● teisingumo ministro, generalinio prokuroro įsakymus, patvirtinančius nepilnamečių liudytojų ir nukentėjusiųjų apklausos patalpų įrengimo teismuose reikalavimus ir šių asmenų apklausos rekomendacijas; ● 2012 m. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2012/29ES. <p>Apklausa. Apklausėme apylinkių, apygardų ir apygardų administracinius teismus. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, NTA, TM atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją.</p>	<p>Nustatyti, ar teismų pastatai įrengti taip, kad būtų užtikrintas:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● kontakto tarp liudytojų, įtariamųjų ir nukentėjusiųjų nebuvimas; ● nepilnamečių saugumas vykdant jų apklausas.
3.2. Ne visuose teismuose esamų teismo posėdžio salių skaičius atitinka Teisėjų tarybos patvirtintus reikalavimus	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Teismų įstatymą; ● NTA strateginius veiklos planus ir investicijų planus, programos „Teismų centralizuotas aprūpinimas“ sąmatos rengimo ir įgyvendinimo priežiūros tvarkos aprašą; 	Nustatyti, ar vienai teismo posėdžių salei tenkantis teisėjų skaičius neviršija nustatytų reikalavimų.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<ul style="list-style-type: none"> ● Numatomų maksimalių valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo teismams kriterijų aprašą, teismų remonto ir turto poreikių suvestines. ● Pavyzdinių pagrindinių teismų pastatų ir patalpų projektavimo ir įrengimo reikalavimų aprašą. <p>Apklausa. Apklausėme apylinkių, apygardų ir apygardų administracinius teismus. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, LAT, Advokatūros, Generalinės prokuratūros, NTA, TM atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją.</p>	
3.3 Teismams trūksta vaizdo konferencijų įrangos	<p>Dokumentų peržiūra. Peržiūrėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 2018 m. NTA atliktą teismų reformos stebėsenos analizę; ● Pavyzdinių pagrindinių teismų pastatų ir patalpų projektavimo ir įrengimo reikalavimų aprašą; ● Teisėjų tarybos 2020-01-31 posėdžio protokolą. <p>Apklausa. Apklausėme apylinkių, apygardų teismus. Organizavome pokalbius su Vilniaus miesto, Vilniaus regiono, Kauno ir Panevėžio apylinkių teismų, NTA, AVPK atstovais.</p> <p>Duomenų analizė. Analizavome apklausos metu gautą informaciją, NTA pateiktus duomenis apie vaizdo konferencijų įrangos įdiegimą, jos poreikį teismuose ir panaudojimą.</p>	<p>Nustatyti, ar teismų aprūpinimas vaizdo konferencijų įranga organizuojamas įvertinus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● įrangos poreikį; ● įrangos panaudojimą ir suderinamumą.

Pokyčių rodiklių duomenys

1 lentelė. Pokyčių rodiklių duomenys

Rodiklis	Užtikrintas nuoseklus teismų sistemos tobulinimo vizijos formavimas, įgyvendinimas ir įgyvendinimo stebėseną	Atsisakyta teismams nebūdingų funkcijų	Teisėjų, besispecializuojančių nagrinėjant civilines arba baudžiamąsias ir (ar) administracinių nusižengimų bylas, dalis apylinkės teismuose	Teismo rūmų, kuriuose sudarytos teisėjams sąlygos organizuoti teisinius procesus nuotoliniu būdu, dalis
Matavimo vienetas	-	-	Proc.	Proc.
Pradinė reikšmė	Teismų sistemoje nėra numatyta prioritetinių teismų tobulinimo krypčių, tikslų, uždavinių ir laukiamo rezultato	Neidentifikuotos teismams nebūdingos funkcijos – teismai atlieka jiems nebūdingas funkcijas.	70	80
Pradinės reikšmės fiksavimo data	2019-12-31	2019-12-31	2019-12-31	2019-12-31
Siektina reikšmė	-	-	85	100
Tolerancijos ribos	Teismų sistemoje numatytos prioritetinės teismų tobulinimo kryptys, tikslai, uždaviniai ir laukiamas rezultatas.	Identifikuotos teismams nebūdingos funkcijos, priimti ir įgyvendinti sprendimai dėl jų perdavimo kitoms institucijoms – teismai vykdo tik jiems būdingas funkcijas.	80<	95<
Vidutiniškai	-	Identifikuotos teismams nebūdingos funkcijos, priimti ir įgyvendinti sprendimai dėl dalies funkcijų perdavimo kitoms institucijoms.	79–75	94–90
Blogai	Teismų sistemoje nėra numatyta prioritetinių teismų tobulinimo krypčių, tikslų, uždavinių ir laukiamo rezultato.	Identifikuotos teismams nebūdingos funkcijos, tačiau nepriimti sprendimai dėl jų perdavimo kitoms institucijoms.	74>	89>
Siektinos reikšmės fiksavimo data	2026 m. I ketvirtis	2026 m. I ketvirtis	2026 m. I ketvirtis	2023 m. I ketvirtis
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	Subjektų pateikta informacija apie numatytas prioritetines teismų tobulinimo kryptis, tikslus, uždavinius ir laukiamą rezultatą	Subjektų pateikta informacija apie teismams nebūdingų funkcijų atsisakymą ir perdavimą kitoms institucijoms	NTA arba teismų pateikiami duomenys apie dirbančių ir besispecializuojančių teisėjų skaičių	NTA pateikiami duomenys
Duomenų pateikimo periodiškumas	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Kas treji metai (2023 m.)	Kas metus (2021 m.)

Rodiklis	Užtikrintas nuoseklus teismų sistemos tobulinimo vizijos formavimas, įgyvendinimas ir įgyvendinimo stebėseną	Atsisakyta teismams nebūdingų funkcijų	Teisėjų, besispecializuojančių nagrinėjant civilines arba baudžiamąsias ir (ar) administracinių nusižengimų bylas, dalis apylinkės teismuose	Teismo rūmų, kuriuose sudarytos teisėjams sąlygos organizuoti teisminius procesus nuotoliniu būdu, dalis
Detalus skaičiavimo aprašymas	Įvertinama subjektų pateikta informacija	Įvertinama subjektų pateikta informacija	Pagal NTA arba teismų pateiktus duomenis apskaičiuojama nagrinėjant civilines arba baudžiamąsias ir (ar) administracines nusižengimų bylas besispecializuojančių apylinkės teisėjų dalis (proc.) nuo visų apylinkės teismuose dirbančių teisėjų.	Teismo rūmų, kuriuose teisėjams sudarytos sąlygos organizuojant teisminius procesus naudotis stacionaria arba mobilią įranga dalis.

2 lentelė. Pokyčių rodiklių duomenys (tęsinys)

Rodiklis	Teismų, kuriuose liudytojams ir nukentėjusiems asmenims užtikrintos saugios sąlygos, dalis		Teismų, kuriuose užtikrintos saugios sąlygos vaikų apklausoms, dalis		Nustatyti kriterijai, pagal kuriuos nustatomi optimalūs teisėjų darbo krūviai, leidžiantys suformuoti optimalų teisėjų korpusą
Matavimo vienetas	Proc.		Proc.		-
Pradinė reikšmė	Apylinkių teismai	Apygardų teismai	Apylinkių teismai	Apygardų teismai	Nėra nustatyta kriterijų, kuriais remiantis nustatomi optimalūs teisėjų darbo krūviai.
	33	40	76	60	
Pradinės reikšmės fiksavimo data	2019-12-31		2019-12-31		2019-12-31
Siektina reikšmė	85		85		-
Gerai	75<		82<		Nustatyti kriterijai, pagal kuriuos nustatomi optimalūs teisėjų darbo krūviai, leidžiantys suformuoti optimalų teisėjų korpusą.
Tolerancijos ribos	74-65		81-79		-
	64>		78>		Nėra nustatyty kriterijų, kuriais remiantis nustatomi optimalūs teisėjų darbo krūviai.
Siektinos reikšmės fiksavimo data	2033 m. I ketvirtis		2033 m. I ketvirtis		2026 m. I ketvirtis
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	NTA		NTA		NTA
Duomenų pateikimo periodiškumas	Kas treji metai (2023 m., 2026, 2029 m.)		Kas treji metai (2023 m., 2026, 2029 m.)		Vertinant pokytį
Detalus skaičiavimo aprašymas	NTA pateikiami duomenys apie įrengtas patalpas liudytojams ir (ar) nukentėjusiems asmenims		NTA pateikiami duomenys apie vaikų apklausos kambarius		Įvertinama subjektų pateikta informacija.

Santrumpos ir sąvokos

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

LVAT – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

LApT – Lietuvos apeliacinis teismas

NTA – Nacionalinė teismų administracija

CK – Civilinis kodeksas

CPK – Civilinio proceso kodeksas

BK – Baudžiamasis kodeksas

BPK – Baudžiamojo proceso kodeksas

CEPEJ – Europos veiksmingo teisingumo komisija (angl. *The European Commission for the Efficiency of Justice*)

VTD – Valstybės tarnybos departamentas

ES – Europos Sąjunga

Atrankos komisija – pagal Teismų įstatymo 55¹ straipsnio nuostatas sudaryta komisija, kurios tikslas – padėti Lietuvos Respublikos Prezidentui atrinkti tinkamiausius kandidatus teismų teisėjų, pirmininkų, pirmininkų pavaduotojų, skyrių pirmininkų pareigoms eiti.

Teisėjų specializacija – teismo pirmininko įsakymu nustatomas teisėjo dažniausiai nagrinėjamų bylų pobūdis, kuriam būdinga materialinių teisinių santykių specifika ir (ar) procesiniai ypatumai.

Administracinė veiklos priežiūra – administracinę veiklos priežiūrą atliekantys subjektai, įgyvendindami teismų administracinės veiklos priežiūros funkcijas, gali atlikti teismo administracinės veiklos ar su teisingumo vykdymu nesusijusios (teisėjo, teismo tarnautojų ir kitų darbuotojų) veiklos tyrimus.

49 apylinkės teismo rūmai – 2018 m. įgyvendinus apylinkės ir apygardos administracinių teismų pertvarką, 49 apylinkės teismai sujungti į 12 apylinkės teismų su 48 rūmais. Vilniaus miesto apylinkės teismas rūmų neturi. Audito metu vertinant apylinkės teismų rūmų veiklą, į bendrą rūmų skaičių įtrauktas ir šis teismas, todėl audito ataskaitoje nurodomi 49 apylinkės teismo rūmai.

Valstybinio audito ataskaitos
„Teismų sistema“
4 priedas

Atsilaisvinusių teisėjų pareigybių, į kurias teisėjai paskirti per atitinkamą laikotarpį, skaičius

	Iš viso atsilaisvinusių pareigybių, į kurias buvo paskirti teisėjai			Iš jų paskirta per ne ilgesnį kaip 6 mėn. laikotarpį			Iš jų paskirta per 6–12 mėn.			Iš jų paskirta per daugiau negu 12 mėn.		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019*	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Apylinkės teismai	30	23	48	20	12	34	6	11	14	4	0	0
Apygardos teismai	5	11	22	4	6	22	1	5	0	0	0	0
LAPT	4	4	7	4	3	7	0	1	0	0	0	0
Apygardos administraciniai teismai	1	4	5	0	4	5	0	0	0	1	0	0
LVAT	2	2	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0
Iš viso	42	44	82	30	27	68	7	17	14	5	0	0

*Atliekant audito procedūras (2020-01-28), nebuvo pasibaigusios atrankos į 24-ias 2019 m. atsilaisvinusias teisėjų pareigybes, todėl ilgiau negu 6 mėn. neužimtų 2019 m. atsilaisvinusių pareigybių dalis gali didėti.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

